

MƏN MUSTAFANIN ANASIYAM

**Ən gənc nüvə şəhidi Mustafa
Əhmədi Rövşənin həyatı**

Qələmə alan: Rəhim Məxdumi

Kitabın adı:.....Mən Mustafanın anasıyam
Qələm alan:..... Rəhim Məxdumi
Tərcümə edən:.....Vüsal Hüseynzadə
Çap tarixi:.....2022
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

Mustafanın necə Mustafa olduğunu bilmək üçün atasıyla danışmalı idim; danışdım da. Hətta həyat yoldaşı, dostları və müəllimi ilə də danışdım. Lakin ananın rolu özünəməxsus idi; ana xatirələri, ana qüssəsi... Onun səbri də başqa bir aləm idi. Odur ki, kitabın adını belə qoydum: "Mən Mustafanın anasıyam".

Mustafanın anası xanım Siddiqə Salariana təqdim olunur!

O, gənc övladının izdihamlı dəfn mərasimində namərd düşməni belə təhqir etdi: "Mən bu Mustafanı istəyirdim, qorxaq Mustafanı yox! Mən Mustafanın Əlirzasını da Mustafa kimi böyüdəcəyəm..."

Və beləliklə, o, iyirmi birinci əsrdə Ümm-Vəhəbin adını dirçəltdi.

"Mustafa deyirdi ki, əgər Muxtar deyiliksə, çalışaq, İbrahim Əjdər də olmayaq".

Şəhid Əhmədi Rövşənin anası

“Şəhidlərin xatirəsini yaşatmaq şəhadətdən kiçik məsələ deyil. Siz əzizlər bu önəmli işi görürsünüz. Ağanızın zühurundan ötrü çoxlu-çoxlu dua edin!”
Şəhid Mustafa Əhmədi Rövşənin həyat yoldaşı

Ön söz

Mustafa kimdir?

Düşmən kiçik fiqurları ovlamır. Çünki İslam Respublikasında ov etmək çox çətindir və çox ağır nəticəsi olur. Düşmən ən etimadlı terrorçuları müxtəlif fəndlərlə cəlb edir, onlara lazımi təlimləri keçir, bir neçə casus ayırır bir neçə ay boyunca gecə-gündüz məlumat toplayır, öldürmək istədiyi adamın gediş-gəliş zamanını, yaşayış yerinin planını, zənglərini, iclaslarını və digər məsələləri qeyd edir, qrafik və maketçilərə terror yerinin maketini hazırlatdırır. Bütün bunlardan sonra oxşar yerlərdə bir neçə dəfə sınaq əməliyyatı keçirib hər şeyi terrorçunun yaddaşına həkk edir.

Baş tutan hər bir terror çoxlu beynəlxalq reaksiyaya səbəb olur, düşmənin demokratiya imicinə və humanistlik maskasına ciddi xələl gətirir. Bu baxımdan, Mustafaya qarşı sui-qəsd kimi bir terror düşmən üçün o qədər vacib imiş ki, belə məşəqqətli və təhlükəli riski qəbul etmişdir.

Məgər Mustafa kim idi ki, İsrail kimi qorxunc bir düşmən ondan bu qədər qorxmuş, ondan ötrü bu riski gözə almışdır?

Mustafa dünyanın ən sevimli şəhidlərindən biridir.

Şəhidlərin hamısı sevimlidirlər, bəziləri isə başqadır; Çəmran, Baqiri, Himmət, Bakiri, Avini... və Mustafa Əhmədi Rövşən! Bunların hər biri təklikdə çoxlu sərgərdan qəlbləri cəlb etmişdir.

Şəhidlərə qarşı sevginin sirri nədədir? Nə üçün insanın adi birinin dəfni zamanı keçirdiyi hiss şəhidlərin dəfnində keçirdiyi hissdən tamamilə fərqlənir?

Hansı qüvvə naməlum şəhid ziyarətçisini məzara cəlb edir və hansı qüvvə onu kimliyi bilinməyən adi bir insanın qəbrindən uzaqlaşdırır?

Doğrudan, nə üçün bəzi şəhidlər digərlərindən daha hörmətli, daha sevimlidirlər?

Bu sevginin, bu cazibədarlığın sirri Allahın əlindədir; necə ki, ucalıq da Onun qüdrət əlindədir.

Şəhid ucalığının fəlsəfəsini dərk etmək mənim kimilərin imkanı xaricində olsa da, onu hiss və duyğularla anlamaq mümkündür.

Şəhidlərə sevgimiz nə riyakarlıqdır, nə də təxəyyül; necə ki, bəzilərinin şəhidlərə qarşı laqeydliyi, bəzilərinin isə nifrəti belə deyil.

Odur ki, bu nemətə görə Allaha şükür edirəm. Allaha şükür olsun ki, şəhidlə adi bir ölü arasında fərqi duymayan, ya da qaralmış duyğuları şəhidi xoşlamayan insanlar sırasında deyiləm.

Mustafanın gənc, nurlu, sakit, istiqanlı və sevimli olması, biliyi, dördyaşlı uşağının məsumluğu, atasının, anasının və həyat yoldaşının cəsəreti, ayıqlığı və möhkəmliyi, ən əhəmiyyətli, müasir çağın ən rəzil rejimi

tərəfindən şəhid edilməsi onun insanlar tərəfindən sevilməsində önəmli rol oynamışdır. Necə deyərlər, bunların hamısı var, amma bunlar, hamısı deyil.

Siz bu kitabda anasının və digərlərinin Mustafayla bağlı xatirələrini oxuyarkən, bəlkə də, bir çox sirlərin üstünü açmış olacaqsınız. Bəlkə də, bu kitab mərdliklə ölmək qapısının açarı olacaqdır. Daha doğrusunu Allah bilir.

Bu kitabda oxuduqlarınız Mustafanın ailəsi, dostları, xüsusən də anası ilə müsahibələrin nəticəsidir. Bu müsahibələr onun şəhadətindən bir neçə gün sonra başlayıb, iki ay müddətində başa çatmışdır.

Kitabın təqdimatı Tehrandə keçirilən iyirmi beşinci beynəlxalq kitab sərgisində baş tutdu və Şahid stendinin ən çox satılan kitabı oldu.

İkinci çapda kitaba əlavə və düzəlişlər edilmişdir.

Sonda hər biri mənə bir şəkildə kömək etmiş aşağıdakı şəxslərə minnətdarlığımı bildirirəm: Məhəmədrza Qudərzi, Nasir Qasimi, Cəfər Kazimi, Hadi Mənsuri, Əmirhüseyn Məxdumi və Hamid Söhrabi.

Rəhim Məxdumi

Aprel 2012

Şirin uşaqlığımın acı zəhəri

Həyatımızda əncir və üzüm ağaclarıyla dolu bir bağ vardı. Qonşuların evləri də beləydi; bir cərgədə, bir-birinə bənzəyən altı ev idi.

Bütün həyətlərin tənək talvarı bir-birinə bitişmişdi. Onların üstündən hər bir həyətə keçmək olurdu.

Dostlarımla çox dəcəllik edirdik; bir-birimizi görmək istəyəndə əncir ağacından talvarın başına dırmaşır, oradan digər evlərə keçirdik.

Bağımızın yanında ikimərtəbəli bir otaq vardı. Bir dəfə onun ikinci mərtəbəsindən yıxıldım. O qədər qorxdum ki, səsım çıxmadı, bir müddət danışa bilmədim. Anam hirsindən və mənə ürəyi yandığından dedi: "Axı mən sənın əlindən nə edim?!"

1962-ci ildə Məbəs bayramında – həzrət Məhəmmədə (s) peyğəmbərlik verilən gün dünyaya gəlmişəm.

Otuz iki yaşlı Mustafam şəhid olanda qırx doqquz yaşım vardı. Mustafa mənim yeganə oğlum idi.

Atamla anam xalaoğlu-xalaqızı idilər: Məhəmməd və Xədicə. Hər ikisi Ayətullah Seyid Mehdi Məhdəvi Ərdəkaninin nəvəsi idi.

Bizim əslimiz Yəzddəndir.

1970-ci ilin 19 iyununda, anamın 29, atamın da 35 yaşı olanda acı bir hadisə baş verdi: Atam avtomobil qəzasında dünyasını dəyişdi və anam gənc yaşında dörd uşaqla dul qaldı.

Şirin uşaqlıq dünyasının zirvəsində ikən yetimlik acısını dadmağa başladıq. Üç bacı, bir qardaş idik. Ən böyüyümüz Hüseyn dadaş idi, on bir yaşı vardı. Mən səkkiz yaşımıdaydım, bacım Fatimə beş yaşında, Məsumə isə səkkiz aylıq.

Atam yaxşı sürücü idi, böyük yük maşınıyla Yəzd bazarına meyvə daşıyırdı. Hadisə zamanı maşını köməkçisi idarə edirdi. Qardaşım da yanındaydı. Ağır qəza nəticəsində atamız aramızdan getdi, Hüseyn dadaşı isə Allah bizimçün saxladı. On bir yaşlı bu qardaşımız evin kişisi oldu.

Mən onda birinci sinfi bitirmişdim. İrənsəhr xiyabanında evimiz vardı.¹

Atam zəhmətkeş insan idi, ailəsi üçün çox əziyyət çəkirdi. O, iyunda vəfat etsə də, evimizin meyvə və ərzaq dolu zirzəmisini sentyabrın ortalarında boşaldı. Onda hər evdə soyuducu yox idi, atam isə bizə almışdı. Sifarişə gedəndə ev xərcliyi üçün bir çek yazıb anamın qarşısına qoyardı.

Yaxşı yaşayırdıq, heç bir korluq çəkmirdik. Amma hər şey atamla birlikdə getdi.

¹ Evimiz hələ də oradadır, ata yadigarı olduğu üçün satmağa ürəyimiz gəlmir.

Gülürüz və əliaçıq idi; həm bizə, həm də digərlərinə qarşı. Vəfat edəndə Yəzd bazarında çoxlu dükan ona görə bir həftə tətıl oldu.

O acı hadisədən qırx iki il ötsə də, qədim sürücülər indi də atamın məzarı başında dayanıb Fatihə oxuyurlar.

Mənim Mustafam ona bənzəyirdi; dostları, iş yoldaşları, qrup yoldaşları və digər insanlarla yaxşı münasibəti vardı. İstər orta məktəb dövründə, istər universitet illərində, istərsə də nüvə alimi olduğu zaman dost-yoldaşları üçün zəhmətə qatlanardı.

Atam yük maşınını şərikli almışdı. Pəhləvi rejimində insanların haqlarına çox da əhəmiyyətli yanaşmırdılar. Bizim vəkilimizlə digər tərəfin vəkili arasındakı mübahisə bizim ziyanımıza tamamlandı. Dindar bir hacı olan vəkilimiz qarşı tərəfin hicabsız qadın vəkili ilə üzləşmək istəmirdi. Buna görə bizim hüququmuzu yaxşı müdafiə edə bilmədi və dörd yetim uşağın haqqı tapdandı.

Beləliklə, anamın çətin missiyası başlandı. Dörd yetim uşağı doyurmaq, geydirmək, yerbəyer etmək kişi işi idi, amma anam bunların öhdəsindən layiqincə gəldi. O, heç vaxt bizi tərk etmədi. Cəmi iyirmi doqquz yaş vaxtı pulu çox ehtiyacı olsa da, bütün elçilərə "yox" cavabı verdi ki, uşaqları narahat olmasınlar. İşlədi, əziyyət çəkdi, bizi başıuca böyütdü, bir-bir oxutdurdu və ailə sahibi etdi.

Babamla nənəm ona deyirdilər: "Sən azadsan, ailə qura bilərsən. Uşaqlardan ötrü də narahat olma, biz onları yerbəyer edərik".

Lakin anam razı olmadı. Yadımdadır, bu sözdən narahat olub ağlayır, deyirdi: "Ərim həm çox dindar və əxlaqlı idi, həm də çox gözəl və yaraşlıq. Əgər qismətimdə ər olsaydı, Allah onu saxlayardı. Yəqin,

məsləhət olmayıb. Mən uşaqlarımın kiminsə əlinin altında olmasını istəmirəm".

Anam, həqiqətən də, sözünün üstündə durdu.

O, cəhrəçiliklə bizi dolandırırdı. Ona yun gətirirdilər; qamış kimi bir şeyin üstünə qoyur, tağalaq dolana qədər əli ilə fırladırdı.

Yadımdadır, gecələr yatmayıb işləyirdi. Seyid Xədicə adlı bir qonşumuz vardı, bəzən əri ona deyirdi: "Seyid Xədicə, qalx, bibi Xədicənin qapısını döy, gör nə olub, niyə yatmır? İşığı hələ də yanır". Anam deyirdi ki, narahat olmayın, işləyirəm.

Elə cəhrənin yanındaca əlini başının altına qoyub yastıqsız-filansız bir qədər mürgüləyir, sonra yenə qalxıb işini davam etdirirdi.

Biz də bekar qalmırdıq. Mən xalça toxuyurdum. Hüseyin dadaş da yeniyetmə idi, dostlarıyla fəhləliyə gedirdi, çox əziyyət çəkirdi.

Yəzdlilər düzənlikdə yaşayan zəhmətkeş adamlardır. Yaşadıqları yerin ab-havası ağır olduğu kimi, özləri də ağır işlər görürlər. Bizim heç birimiz bekar oturmurduq.

Hava qaralanda anam uşaqlarını başına toplayırdı; neft lampasını yandırır, otaqda oturub birlikdə çay içir, bir şey yeyirdik.

Evimiz böyük olsa da, anamızla bir otaqda yatırıdık. O, bizi narahat olmağa qoymurdu.

Bəzən bizi özüylə məscidə aparırdı; getmək istəməyəndə isə ısrar etmirdi.

Gələcəyimizə görə narahat idi, yaxşı və mömin bir elçi gələndə gözlətməzdi. Mənim izdivac yaşım buna görə çox aşığdır: on üç yaş.

Ağa Rəhim elçilik fikrini bizim tanışlarımızdan birinə söyləyəndə ona belə cavab vermişdi: "Çox yaxşı yerə gedirsən. Xədicə xanım təkbaşına dörd uşaq böyütsə də, çadrasının kənarını kimsə görməyib. Olduqca başıuca və hörmətli qadındır. Əgər qəbul etsə, çox bəxtəvər olarsan".

Mən qərar verə bilmirdim. Hələ həyatın nə olduğunu anlayacaq yaşda deyildim, o ki qala böyük qərarlara.

Rəhim polis olsa da, çox dindar adam idi. Anama maraqlı gəlirdi ki, şah rejiminin polisində məscidi və namazı çox sevən bir adam da ola bilərmiş.

Anam məscidi çox sevirdi. Bu səbəbdən də Rəhimə çox tez bir zamanda müsbət cavab verdi.

1975-ci ildə ailə qurduq. Yeddinci sinifdə oxuyarkən ailəmdən ayrıldım və boynuma ağır bir vəzifə düşdü: evdarlıq.

Qardaşım Hüseyn bu izdivaca razı deyildi, mane olmaq üçün də əlindən gələni etdi. O, Rəhimin ailəsini tanımırdı, özgə olduğuna görə qorxurdu. Onlar həmədanlı idilər, bizsə yəzdli. Mən ailə quranda babamla nənəm yox idi, Hüseyn orta məktəbi yeni bitirmişdi, sözü çox da keçmirdi.

Rəhim çox çalışdı, bir neçə dəfə ata-anasını Yəzdə gətirdi, axırda məqsədinə nail oldu. Yadımdadır, qardaşım Hüseyn mənim nişanımda Məşhədə getdi, dedi ki, evdə olmaq istəmirəm.

Zaman insanların xüsusiyyətlərini ortaya çıxarır. Sonralar Rəhim sübut etdi ki, özgə olsa da, pis adam deyilmiş.

Mərziyə Yəzddə dünyaya gəldi.

Mən Mustafanın anasıyam

Rəhim 1979-cu ilə qədər Yəzddə xidmət etdi. İnqilabdan sonra dedilər ki, kim harada istəsə, xidmət edə bilər. O da vətəni Həmədana qayıtdı. Beləliklə, biz inqilabın əvvəlindən Həmədanın İmamzadə Abdullah məhəlləsində yaşamağa başladık.

On-on iki il qayınata və qayınanamlarla yaşadık. Xərcimiz bir idi, otaqlarımız ayrı.

Dolanışığımız bir qədər çətin idi. Borc və kreditimiz çox idi. Həmədanın şiddətli soyuğu da məni incidirdi. O qədər üşüyürdüm ki, ağlayıb Rəhimə deyirdim: "Mən səninlə ailə qurmaq istəmirdim. Bura soyuqdur. Mən buranı sevmirəm".

Hələ uşaq idim. O gülüb deyirdi: "Mənim günahım deyil; anan məni bəyəndi".

Birinci ilimizdə qış çox soyuq keçdi, havanın temperaturu mənfi 36 dərəcəyə çatdı. Yəzddən olduğuma görə bu soyuq mənə dözülməz idi. Bir müddətdən sonra Rəhimlə atası evlərini satıb böyük ev aldılar. Yeni evə su

xətti çəkilməmişdi. Həyətdə quyu vardı, ipli vedrəni sallayıb oradan su çəkirdik.

Bacım kiçik idi; yenicə həddi-buluğa çatmış, namazı öyrənmişdi. O deyirdi:

– Eşitmişdim ki, kimin diləyi varsa, İmam Mehdi (ə) namazını qılıb Allahdan istəyə bilər. Məscidə gedib bu namazı qıldım, sonra dedim ki, İlahi, istəyirəm, bacımın uşağı oğlan olsun.

Sonralar Mustafaya deyirdi: "Mustafa, mən səndən ötrü İmam Mehdi (ə) namazı qılmışam ha!"

Anamla mənim üçün uşağın oğlan və ya qız olmasının çox da fərqi yox idi. Allah mənə qız verəndə anam çox sevinib deyirdi: "Qərib yerdəsən, çox sevinirəm ki, yanında qızın var".

Mustafa balaca idi. Ona qadağalar qoyurduq. Sözbəxan uşaq idi, "otur" deyəndə otururdu, mən də işlərimi görürdüm; quyudan su çəkir, qabları yuyur, digər işlərimi görürdüm.

Dəhlizdən bayıra çıxmırdı. Əlbəttə, Mərziyə ondan iki yaş altı ay böyük idi, ondan muğayat olurdu.

Quyunun metal qapısı var idi; götürüb yerə qoyur, işlərimizi görəndən sonra yenə üstünə qoyub qıfıllayırdıq. Rəhim iki-üç aydan sonra quyu məsələsini həll etdi; bir su motoru aldı və boru çəkdi. Ondən sonra rahat olduq; su götürmək üçün motoru işə salmaq kifayət edirdi.

Mustafa 1980-ci ilin yanvarında dünyaya gəldi; cümə axşamı günü, Ərbəində - səfər ayının iyirmisində, günorta azanı vaxtı.

Rəhim ona kimlik alanda doğum tarixini dörd ay geri çəkdi ki, məktəbə bir il tez başlaya bilsin. Beləliklə, o,

1979-cu ilin 8 sentyabrında doğulmuş kimi göstərildi. O zaman bu işlər asan idi.

Mustafanın doğum və şəhadət tarixlərinin hər ikisi səfər ayına təsadüf edir.

Uşağı xəstəxanada Rəhimə göstərdilər. O, körpənin çəkisi qədər xurma, ya da konfet alıb payladı. O deyirdi: "Cümə axşamı günü dünyaya gəlmiş uşaq çox mübarək uşaqdır. Onun çəkisi qədər şirniyyat paylamaq lazımdır".

Çox balacaydı, onu yerdən qaldırmağa qorxurdum. Ancaq gözləri iti idi. Xəstəxanada ona ləqəb vermişdilər: Kəkilli oğlan.

Birinci uşağım qız olmuşdu. Rəhimgilin ailəsi bir qədər oğlansevərdir. Mustafa dünyaya gələndən sonra onların yanında hörmətim artdı.

Mustafanın adını Rəhimin anası təklif etdi, biz də bəyəndik.

Yeddinci günündə halı çox pisləşdi; rəngi qaçdı, ağzı kilidləndi. Öləcəyindən qorxdum. İkinci uşağım olsa da, özümü itirdim. Bilmirəm, nənəsi nə verdi, nə etdisə, halı yaxşılaşdı.

Həmin gecə çox ağladım. Qardaşım anamla bizə gəlmişdi. Mənə dedi: "Ayıbdır! Xəcalət çəkmirsən, bambalaca uşaqdan ötrü bu qədər özünü həlak edirsən? Gülməlidir!"

1980-ci ilin novruz bayramında, Mustafanın uçaylığında hamımız Məşhədə getdik.

Çox ehtişamlı bayram tədbirləri keçirilirdi. İnqilabın qələbəsindən təxminən bir il ötürdü, hələ müharibə başlamamışdı.

1975-ci ilin istehsalı olan bir Peykan avtomobilimiz vardı. Baldızımızgillə birlikdə iki maşın yola düşdük.

Həmin il Məşhəddə çox sıxlıq vardı. Əhali hicri-şəmsi ilinin dəyişdiyi anda hərəmdən indiki İmam Rza (ə) bazarına qədər hər yerdə ayaq üstə dayanmışdı. Onda hələ bazar tikilməmişdi.

Səfər çox gözəl keçdi. İki-üç otaqlı bir ev tutduq, çoxlu gəzdik, ziyarət etdik. Gündüz gəzir, axşam evə qayıdırdıq.

Qayıdanda şimal yoluyla gəldik.

Bu, Mustafanın ilk Məşhəd səfəri idi.

Həmin il yayın sonlarında, Mustafanın səkkiz aylığında çox darıxırdım. Belə olanda qardaşıma zəng vururdum, gəlib məni və uşaqları anamgilə aparırdı. Rəhim Həmədan şəhər Polis İdarəsinin Siyasi-tərbiyəvi işlər bölməsində işləyirdi, bizi aparmağa vaxtı olmurdu.

Qardaşım gəlib məni, Mustafanı və Mərziyəni Yəzdə apardı.

Gəlişimizdən çox ötmürdü. Bir gecə yarısı qapı döyüldü. Qapını açdıq. Rəhim həyəcanla içəri girib:

– Hazırlaşın, gedək, - dedi. - Vəziyyət yaxşı deyil. Yanımda olsanız, arxayın olaram.

Bizi Həmədana qaytardı. Həmin gün İraq tərəfi Həmədanın Şəhid Noje adına hərbi bazasını bombalamışdı. Beləliklə, müharibə başladı; 1980-ci ilin 22 sentyabrında.

İki-üç aydan sonra Rəhim DİN tərəfindən könüllü şəkildə cəbhəyə getdi. İdarə onun getməsinə razılıq vermirdi; deyirdilər ki, şəhərdə sizin köməyinizə daha çox ehtiyacımız var. Axırı bir yolla getdi. Hər dəfə gedəndə maaşsız məzuniyyət götürməyə məcbur olurdu. Bir dəfə qayıdanda böyük qardaşı Möhsün dedi: "Sənin burda bu

qədər işin, qərib arvad-uşağın var. Nə lüzumu var ki, bu qədər cəbhəyə gedirsən?"

Rəhim isə belə sözlərə fikir vermirdi. İkinci ildə Möhsünün özü də könüllü şəkildə hərbi xidmətə getdi. Müraciət etdi və tezliklə qərb cəbhəsinə göndərildilər. Novsudda, Şəmşir dağında xidmət edirdi. Üç aydan sonra bir əməliyyatda iştirak edib yaralandı; qolu, ya da ayağı sındı. Qısa müddət məzuniyyətdə oldu, sonra yenə qayıtdı. Bu dəfə isə onun şəhadət xəbərini gətirdilər. Dedilər ki, cəsədi də gələcək.

Evin bütün divarlarına onun şəkillərini vurduq; səsucaldan, şəhadət xonçası və s. Sonra isə dedilər: "Səhv olub. Sizin Möhsününüz cəbhədədir və tezliklə qayıdacaq".

Hamımız sevinib şəkillərini yığışdırdıq, şəhadət xonçasını küçədən götürdük.

Rəhim və gənc qohumlardan bir neçəsi iki maşınla Möhsünün ezam olunduğu hərbi hissəyə getdilər. Səhv etməsəm, Sərpol Zəhabda idi. Onlar ertəsi gün axşam qayıtdılar. Evə çatan kimi hərəsi bir şeyi bəhanə edib yatmağa getdi; biri deyirdi ki, qarnım ağrıyır, o biri deyirdi, halım pisdür. Xülasə, heç kimi bir söz soruşmağa qoymayıb hərəsi bir tərəfdə yatdı.

Şəhadət xəbəri təsdiqlənmişdi, amma onlar səslərini çıxarmırdılar. Möhsünün cəsədi dağlarda qalmışdı. Döyüş yoldaşları deyirdilər ki, nə qədər etdiksə, onu geri gətirməyə qoymadı. Yoldaşlarının çoxu hərbi xidmətlərini yenicə bitirmiş, müharibə başlayandan sonra könüllü şəkildə cəbhəyə yollanmış döyüşçülər idi, ailə-uşaqları vardı, müharibəyə görə yenidən xidmətə qayıtmışdılar.

Onların biri şimaldan idi. O deyirdi: "Mühasirəyə düşdük. Bizə and verib dedi ki, geri qayıdın, sizin ailə-uşağınız var, mənə görə narahat olmayın".

O, əlavə edirdi: "Dağdan enəndə gördük ki, iraclılar onu dövrəyə alıblar".

İraqlıların onu öldürdüyünü, yoxsa əsir tutduğunu isə heç kim bilmədi. Cəsədi də tapılmadı.

Bu hadisədən sonra yenə mərasimi davam etdirdik, cəsədi olmayan bir şəhidə matəm saxladıq.

Əmisinin şəhadəti zamanı Mustafanın iki yaşı vardı.

Möhsün əmisi həmişə deyirdi: "Bu, böyük adam olacaq. Gözlərini sağa-sola çevirəndə adam bütün dünyanı bunun gözlərində görür!"

Bir dəfə bibisi oğlanlarıyla oynayır, dəcəllik edirdilər. Onlar Mustafadan böyük idilər. Möhsünün əmisi haradansa gətirdiyi bir neçə göyərçini qəfəsə qoyub bərk-bərk tapşırırdı ki, bunlardan muğayat olun.

Möhsün zərgər idi, həmin gün işə getmişdi. O qarışıqlıqda necə olmuşdusa, göyərçinlərin qəfəsi uşaqların əlinə keçmişdi. Onlar qəfəsin yanında od qalamışdılar, tüstü göyərçinlərin bir neçəsini boğmuşdu. Hadisənin ortasında Rəhim görüb bir-ikisini xilas etmişdi.

Ağa Möhsün çox ciddi adam idi. Bu xəbəri ona söyləməyə heç kim cürət etmirdi. Göyərçinlər əmanət idi.

Rəhim boğulmuş göyərçinləri bir torbaya töküüb, sağ qalanları qəfəsə qoydu, Mustafanın əlindən tutub bazara Möhsünün yanına yollandı. Bilirdi ki, başqa heç bir yolla Möhsünə yaxınlaşmaq mümkün deyil.

Möhsün Mustafanı çox sevirdi. Bu dəfə də onu görəndə bir söz demədi. Sonralar həmişə deyirdi: "Əgər Rəhim

Mustafa ilə gəlməsəydi, mən hamısının dərslərini verəcəkdim!"

"Əmisi Mustafanın qəhrəmanı oldu. Onun şəhid olmasıyla fəxr edirdi".¹

Həmədanda çox qar yağırı. Bir dəfə bibisi uşaqları ilə qardan ev düzəltmişdilər, eskimosların iqlolarına oxşayırdı. Onun içinə girib bir neçə çubuqla soba yandırmışdılar; yəni odun sobası kimi bir şey. Təsəvvür edin: qarın altında ocaq!

Birdən babaları görür ki, bir tərəfdən alov çıxır, uşaqlar da yoxdurlar. Hay-küy salandan sonra uşaqlar qar evdən çıxıb qaçirlar. Bibioğlulardan biri isə qaça bilməyib hamısının yerinə döyülür.

Onda hələ evlərə qaz xətti çəkilməmişdi. Həmədanda beləydi, Tehranı bilmirəm. Evlərdə həm də kürsü sobası yandırırđılar. Həmişə oturuđan otağın ortasında bir taxt qurub altına soba yerləşdirirdilər. Hamı onun başına toplaşib xörək yeyir, söhbət edirdi.

Mustafa özünü nənəsinə çox sevdirmişdi. Otağa girən kimi, "yorğanı çək" deyib kürsünün yanında, onun dizlərinin üstündə otururdu. Hacı xanım da Həmədan ləhcəsi ilə şeirlər oxuyur, onu əzizləyirdi.

Rəhim Möhsünün şəhadətinin birinci-ikinci ilində anasına görə cəbhəyə gedə bilmədi. Anasının əhvalı bir qədər yaxşılaşandan sonra bir gün dedi: "Getmək istəyirəm, amma anam bilsə, qoymayacaq".

¹ Cümlə Mustafanın atasına məxsusdur.

Ona kömək etdim; çantasını gizlicə bayıra apardım ki, anası bilib maneçilik törətməsin. O, bunu mənim etdiyimi hələ də bilmir.

Rəhim getmək istəyəndə etiraz edə bilmirdim. Getdi, hətta rəisi Höccətül-İslam Səlimianla da razılaşdırmadı. Səssiz-səmirsiz məzunıyyəyə çıxmışdı. Ertəsi gün Hacı Səlimian bizə gəlib dedi: "Mən sənin ərinin əlindən nə edim?! Burda ona çox ehtiyacımız var, amma başım qarışan kimi yoxa çıxır".

Rəhim bir neçə ay Gilanqərbdə bölük komandiri oldu.

1985-ci ilin novruz günlərində üçüncü övladımız Zəhra dünyaya gəldi. Bu zaman Mustafanın təxminən beş yaşı vardı; çox şirindil və hər şeyə maraq göstərən uşaq olmuşdu.

Ananın Möhsünə görə matəmdə olduğu, mənəvi baxımdan sarsıldığı bu dövəndə Mustafa çox yaxşı rol ifa edirdi. Nənəsinin yanında ərköyünlük edir, daim ətrafında fırlanırdı. Ona oğlunun qəmini unutturduğunu söyləyə bilmərəm. Çünki indi mən də oğul matəmindəyəm və bunu heç bir şeyin unutdura bilmədiyini yaxşı anlayıram. Amma hər halda, başını qarışdırırdı. Ağillı idi, şərəiti yaxşı anlayırdı.

Balacalığından zirək və çəvik idi. Onu qadın məclislərinə aparmırdım. Təxminən dörd yaş yarımliq idi, oğlu Əlirzanın indiki yaşında; əmisinə elçi getdik. İstədiyimiz qız Mustafanı qucağına götürüb öpdü və yanında oturdu. Evə gələndən sonra əmisinə o qızın bir xüsusiyyətini söylədi. Bunu anladığına, həqiqətən, mat qaldıq.

Böyüyəndən sonra da eləydi. Çox diqqətli baxışı vardı, məsuliyyət daşdığı bir məsələdə heç vaxt aldanmazdı.

O hadisədən sonra dedim: "Ağa Rəhim, mən bir də bunu heç yerə aparmayacam. Hara lazım olsa, özünlə apararsan".

Ondan sonra Mustafa Rəhimin dostu və sirdaşı oldu; birlikdə şəhid dəfnlərinə, dini məclislərə və digər yerlərə gedirdilər.

Rəhim saat ikiyə qədər idarədə olurdu. Çox vaxt Mustafanı da özüylə işə aparırdı. Bütün iş yoldaşları onunla dostlaşmışdılar. Güləruz idi, hamı onunla zarafat edirdi.

Rəhimin işi günortadan sonralar da davam edirdi. O, Hacı Səlimianla birlikdə baxış keçirməyə gedir, müxtəlif tədbirlərdə iştirak edirdi. Siyasi-tərbiyəvi işlər üzrə məsul şəxsin belə tədbirləri çox olur. Bu tədbirlərin çoxunda Mustafa da iştirak edirdi.

Mustafa uşaqlığından "şəhid" və "şəhadət" sözləri ilə tanış oldu. Sonralar deyirdi: "Ana, mən nə iş görürəmsə, hansı qərara gəlirəmsə, özümdən asılı olmadan o tədbirlər yadıma düşür: şəhid dəfnləri, cənazə müşayiəti... Onları heç vaxt yadımdan çıxara bilmirəm".

O zaman evlər indiki kimi göydələnlərdə deyildi; həyətli evlər vardı və küçələrdə evlərin sayı çox az idi. Uşaqlar küçədə doyunca oynaya bilirdilər. Mustafa da çox vaxt küçəyə çıxıb yaşlıları ilə oynayırdı.

Mən uşaqlara qarşı çox həssas idim, bütün duyğularım onlara yönəlirdi. Bəlkə də təkliyimə, qəribliyimə görə beləydi. Maraqlanırdım ki, küçədə kiminlə oynayırlar, yoldaşlarının ailələri necədir... Və həmişə onların arxasındaydım.

Mustafa mehriban, eyni zamanda çevik və hazırcavab idi. Heç kimdən geri qalmırdı. Bəzən öz yaşadılarını böyük uşaqlardan qoruyurdu, onların əziyyətini çəkirdi. Qorxmurdu, kiçik uşaqlara görə özündən böyüklərlə dalaşırdı. Yaşadılarını və özündən balacaları heç vaxt incitmirdi.

Birinci sinfi Minu ibtidai məktəbində oxudu. Məktəb Həmədanın İmamzadə Abdullah məhəlləsinin yaxınlığında yerləşirdi, bacısının ibtidai məktəbi ilə divar-divara idi.

Mərziyə səhərlər məktəbə pendir-çörək aparırdı, tənəffüs zəngində hazırlayıb məhəccərin o tərəfindən Mustafaya verirdi. Ona çox göz-qulaq olurdu.

Mustafa qiymətə çox da fikir verən deyildi, kifayət edəcək həddə çalışırdı. Mən də ibtidai məktəbdə çox həssaslıq göstərmirdim; 20-dən 17-18 alıb gəlirdi. Bəzən 20 də alırdı. Mən nə 18-ə görə narahat olur, nə də 20-ə görə çox sevinirdim. Dərsləri ilə məşğul olması mənə bəs edirdi.

O, həm məktəb tapşırıqlarını yerinə yetirirdi, həm də məscidin Quran dərslərinə gedirdi. Rəhim onu özüylə məscidə aparıb-gətirirdi. Məhəlləmizin məscidi evimizdən iki küçə aralıda yerləşən İmamzadə Abdullah məscidi idi.

Qayımatam sübh saat 04:30-05:00 arasında yuxudan oyanır, çox tezdən bazara gedib yükləri təhvil alırdı.

O, oyananda biz də özümüzdən asılı olmadan oyanırdıq. Mustafa da elə idi. Sonralar zarafata deyirdi: "Ana, bizim bir xarakterimiz çox da yaxşı deyil. Mən oyananda heç kim oyaq olmur, bu da problem yaradır; həm mənə, həm də ətrafdakılara".

Uşaqlıqdan güləşi sevirdi. Yeddinci sinifdə bu idmanla da məşğul olmağa başladı.

Məscid uşağı

Təhsilimi Mustafa ilə davam etdirdim, bir sinif geridən. O, doqquzuncu sinifdə oxuyurdu, mən səkkizinci. Beləcə davam etdik. Ümumilikdə, qiymətlərim yaxşı idi; xüsusən də riyaziyyat, fizika və kimya fənlərindən həmişə 19-20 alırdım. İbtidai məktəbdən fərqli olaraq, orta məktəbdə Mustafanın qiymətlərinə həssas yanaşmağa başlamışdım. Fikir verirdim ki, birdən zəifləyər və ali məktəbə qəbul imtahanlarında lazımı balı toplaya bilməz.

Bir dəfə onunla danışdım. Səhv etməsəm, səkkizinci sinifdə oxuyurdu. Ona dedim:

- Bax, filankəsin bu qədər oğlu var; biri filan işi görüb, biri filan elmi dərəcəyə yüksəlib... Sənsə cəmi birçə oğlansan. Odur ki, mənim sənin üçün çoxlu arzularım var.

– Söz verirəm ki, sənin üçün on oğlu olandan çox işləyəcəm və hər bir arzunu yerinə yetirəcəm, – deyə cavab verdi.

Həqiqətən də, belə etdi; həm dərs baxımından, həm də digər məsələlərdə bir oğuldan çoxunu edirdi, verdiyi sözə sadıq qalırdı, məni heç vaxt hirsəndirmirdi.

Elə uşaqlar görmüşəm ki, ailəni əsir edirlər; imla de, biologiyadan soruş, riyaziyyatı başa sal, tarixi danış...

Elə ailələr də görmüşəm ki, heç bir yerə getmir, heç bir qonaq qəbul etmirlər. Nə üçün? – Çünki uşaqları dərs oxuyurlar!

Mən əsla belə deyildim. Onları qonaq aparırdım, evimizə qonaq gəlirdi. Bəzən səfər imkanı yaranırdı və harasa gedirdik. Dərslərinə də xələl gəlmirdi. Onlar bütün

bu işlərin yanında dərslərini oxuyurdular, heç vaxt ailənin proqramını pozmurdular.

Velosiped sürməyi çox sevirdi. Beşinci sinifdən velosipedi vardı. Motosikletə isə heç vaxt yaxınlaşmadı, heç vaxt. Çünki mənim buna necə həssas olduğumu bilirdi. Doqquzuncu sinfə qədər velosipedi vardı. Sonra atası mikroavtobus alanda ona kömək etməyə başladı. Bəzən də özü sürürdü. Nə qədər etiraz edirdimsə, faydası olmurdu; atasının yanında oturur, bir yolla maşını alıb xəlvət küçələrdə və torpaq yollarda sürürdü.

Rəhim zavod işçilərinin servisində işləyirdi. Mustafa da ona kömək edirdi; maşını yuyur, təkərini və digər lazımı yerlərini təmir edirdi. Texniki baxımdan çox yaxşı idi. Həqiqətən də, atasıyla çiyin-çiyinə işləyirdi. O, universitetə girəndən sonra deyirdi: "Ana, universitetdə elə tək oğullar var ki, çox ərköyün böyüyüblər, davam gətirə bilmirlər. Allaha şükür edirəm ki, sən məni belə böyütməmişən".

Uşaqlıqdan minbər önündə böyüyüb. Əslində, Mustafanın ictimai şəxsiyyətini atası formalaşdırıb, onu müxtəlif məsələlərlə tanış edib, kişi kimi böyüdü. Rəhimin özü inqilabçı idi - Mustafa da inqilabçı oldu. Siyasəti nə qədər bildiyini yuxarı siniflərdə göstərdi. Yolu və məqsədi bəlli idi.

Həmədanın İbn Sina orta məktəbində təhsil aldı. Bu məktəb vilayətdə birinci sayılırdı, təxminən səksəndən çox şəhid vermişdi.

Məktəb dostlarının çoxu Quran dərslərində də iştirak edirdilər; bəzisi Mustafadan böyük idi, bəzisi onunla yaşdı. Onların üçünün Mustafa ilə xüsusi dostluğu vardı:

ruhani övladı və şəhid qardaşı olan Vəhid Bəhrami, Hüseyin Turabian və Seyid Həsən Xatəmi. Onlar Quran dərslərinin təşkilatçıları idilər.

Bir axşam hələ məsciddən evə gəlməmişdi. Atasına dedim ki, gedib baş çəksin, harada olduğunu öyrənsin. Gələndən sonra mənə dedi:

- Narahat olma, məsciddədir, çox yaxşı uşaqlarla dostluq edir.

Onda onuncu sinifdə oxuyurdu. Dostlarıyla birgə əza heyətinə gedir, Qədr gecələrində mərasimə qatılırdılar. Günorta onları tapmaq istəsəydin, İmamzadə Yəhya məscidinə getməli idin.

Aşura ziyarətnaməsi

“Mən Mustafanın Quran müəllimi idim. O, məndən dörd yaş balacaydı. Zahirə o, məndən öyrənirdi, nəticə isə əksinə oldu: o, şəhadətə qovuşdu, mənə qaldım.

Çərşənbə axşamı günləri səhər çağı Aşura ziyarətnaməsini oxuyurduq. Məktəb uşaqları idilər, saat 07:45 dəqiqədə məktəbdə olmalıydılar. Saat 7-də məscidə yığışırdılar; dua başlayır və iyirmi dəqiqədən sonra bitirdi. Duadan sonra səhər yeməyini yeyib gedirdilər.

Mustafa könüllü şəkildə çörəkçiyə gedib növbədə dayanırdı ki, duadan sonra uşaqlar isti çörək yesinlər.

Toplantı yerimiz məscid idi, Mustafanı görmək istəyən namaz vaxtı məscidə gəlməli idi.

Quran dərşimizdə Mustafadan başqa bir şəhid də iştirak edirdi. Məscidimizin uşaqlarından olan Məhəmməd Qəffari Mustafadan beş-altı ay öncə Kürdüstan iğtişəşləri zamanı şəhid oldu.

Zahirdə müharibə getmir, amma məhəlləmizin Quran sinfi iki şəhid təqdim etmişdir. Müharibə vaxtı da yeddi şəhidimiz olmuşdu".¹

"Deyirdi ki, fizika dərindənəydik. Müəllim çox tələbkar və diqqətli idi, uşaqların dərindən qaçmalarına əsla imkan vermirdi. Bir dəfə uşaqlar çantalarını sırayla pəncərənin ağzına düzdülər. Kim bayıra çıxmağa icazə istəyirdisə, müəllim deyirdi ki, get, amma çantan burda qalsın.

Uşaqlar çantaları bir-bir yuxarıdan aşağı atır, sonra icazə alıb özləri də aradan çıxırdılar. Müəllim bir də gördü ki, nə çanta qalıb, nə uşaq.

Mustafa deyirdi ki, Seyid Həsən Xatəmi ilə məndən başqa heç kim qalmamışdı. Mustafanın özü də zarafatçı və dəcəl idi, amma müəllimlərə çox hörmət edirdi".²

"Dəcəl, aktiv və zarafatçı idi. Mən Əbu Əli universitetində təhsil alırdım. Yamaha markalı motosikletim vardı, mənimçün çox dəyərli idi. İndiki kimi deyildi ki, cib xərcliyini yığıb motosiklet alasan. Bir gün dərindən çıxanda gördüm ki, motosikletim yoxdur. Oradaca yerə oturdum. Bütün bədənim buzladı, fikirləşdim ki, motosikletimi oğurlayıblar. Bir neçə saniyədən sonra gülüş səsi eşitdim. Mustafa ilə başqa bir dostumuz idi. Ağacın arxasından çıxdılar. Motosikletimi qıfıllı halda qaldırıb binanın o tərəfinə qoymuşdular.

O zaman universitetə hazırlaşdılar. Sən demə, oxumaqdan yorulublar və yorğunluqlarını çıxarmaq üçün mənim ürəyimlə oynamaq həvəsinə düşüblər!

¹ Vəhid Bəhraminin söylədiklərindən.

² Mustafanın anasının söylədiklərindən.

Məhəllə uşaqlarıyla hovza gedəndə mən ancaq Mustafaya göz qoyurdum ki, görüm, kimi suya batırmağa çalışacaq. Dəcəlliyi belə idi".¹

"Bir dostu ilə birlikdə Allahla əhd bağlamışdılar ki, dərs oxusunlar, Allah da bərəkət versin. Bu əhdi kimsəsiz köhnə bir evin yanında bağladıklarına görə hər axşam parkdan və ya kitabxanadan qayıdanda həmin evin divarına vurub deyirdilər: "Ya Kərim! Əl-Vədə vəfa! Biz dərs oxuduq, bərəkəti yadından çıxmasın!"

"Mustafayla birlikdə böyüdüyümüz məhəllə qədim və ənənəvi bir məhəllə idi. Uşaqlar çox da dərslə maraqlanmırdılar, amma Mustafa deyirdi ki, yalnız Şərif Texnologiya Universiteti!

Mən onun bu universitetə qəbul olacağına inanmırdım, amma o qədər iradəli idi ki, məqsədinə çatdı".²

¹ Vəhid Bəhraminin söylədiklərindən.

² Vəhid Bəhraminin söylədiklərindən.

Qəbul imtahanı

"Səkkizinci sinifdə Mustafa ilə tanış oldum. Mən ikinci cərgədə oturdum, o isə başqa yerdə. Partalar üçnəfərlik idi. Bizim partamızdakı uşaqların birinin cüssəsi böyük idi, partanın çox hissəsini tuturdu. Mən etiraz edib dedim ki, ya mənim yerimi dəyişin, ya da onun. Və bu yerdəyişmədə Mustafa mənim parta yoldaşım oldu.

Ortabab şagirdlərdən idik; mən də, Mustafa da. Çox dərs oxumurduq, amma riyaziyyatımız yaxşı idi. Digər dərslərdə, xüsusən də əzbərləməli dərslərdə ortabab qiymətlər alırdıq. Mustafanın kimyası da yaxşı idi.

Bir il birlikdə imtahanlara hazırlaşdıq. Razılaşmışdıq ki, Hicazi kitabxanasında gündə on saat dərs oxuyaq. İşlərimizi elə tənzim edirdik ki, nə olur-olsun, on saatdan az oxumayaq. İki saat oxuyub, yarım saat istirahət edirdik; qar yağanda qartopu oynayırdıq, hava yaxşı olanda zarafatlaşıb gülüşürdük. Çörəkçiyə gedib çörək alır və bir şeylə yeyirdik. Hər gün birimiz pulunu verirdik. Bəzən istirahət vaxtı futbol da oynayırdıq.

Ən çox mübarək ramazan ayında çalışırıdık; evə getmirdik, səbh erkəndən axşamüstünə qədər birlikdə olurduq. Ramazan ayında çox əziyyət çəkdik, sonra da Allah kömək etdi; Mustafa Tehrana qəbul oldu, mən Həmədana. Lakin yenə əlaqəmiz vardı; mən onun yataqxanasına gədirdim, o da bizim universitetə gəlirdi".¹

"Onlara qonaq gəndə deyirdi: "Uşaqlar, çox yeyin, atamın çörəyi yüz faiz halaldır.

¹ Mustafanın dostu Seyid Həsən Xatəminin söylədiklərindən.

Mustafa dürüstlüyü atasından öyrənmişdi. Atası deyirdi: "Mikroavtobusda işləyəndə görkəmi və geyimi yaxşı olmayan sərnişinlərin pullarını ayırıb sədəqə verirdim".¹

Orta məktəbi bitirəndən sonra dərhal ali məktəbə qəbul imtahanlarında iştirak etdi. Əsla hazırlaşmadığına görə beş mininci oldu. Həmədan Dövlət Universitetinin mühəndislik fakültəsinə girə bilərdi, amma girmədi, yalnız Şərif Universitetini istəyirdi. Oturub bir il də oxudu; ancaq oxudu. Bəsicə gedir, heyətin məclislərində də iştirak edirdi. Çörək və ya başqa bir şey istəyəndə alırdı. Bir işim olsaydı, tez yerinə yetirirdi, amma vaxtının çoxunu oxumağa sərf edirdi. Yalnız məktəb kitablarını oxuyurdu. Bacısına demişdi: "Yalnız kitab! Kitabdən başqa heç nə yoxdur. Bizə öyrətdikləri yalnız kitabdır".

Uşaqlarımın dördü də hazırlıq kursuna getmədən yüksək balla universitetə qəbul olub. Mustafa kurslarda iştirak edən deyildi, amma ürəyi istədiyi balı topladı və bu dəfə 729-cu yeri tutdu.

Universitetə adını yazdıranda birlikdə getdik. Avtobusla Həmədandan Tehrana yollandıq. Gecəni bir qohumumuzun evində qaldıq. Ertəsi gün günortadan sonra Şərif Universitetinə gedib adını yazdırdıq. Ona Zəncan yataqxanasında bir yer də tutdum. Bütün dörd ili həmin yataqxanada qaldı.

İlk illərdə Həmədana tez-tez gəlirdi; həm mən çox darıxırdım, həm özü. Onu görməyə ehtiyacım olduğu qədər gəlirdi. Ürəyim istəyəndə bircə "gəl" deməyim kifayət edirdi.

¹ Vəhid Bəhraminin söylədiklərindən.

Sonrakı illərdə işləri çox olduğuna görə get-gəli azaldı.

Mən Mustafadan bir il sonra Azad Universitetin riyaziyyat fakültəsinə qəbul oldum, ancaq böyük qızım ailə qurduğuna görə gedə bilmədim. Nəhayət, kiçik qızım universitetə daxil oldu. Ondan sonra mən də təklikdən, həm də uşaqların həvəsləndirməsi nəticəsində yenə imtahanlarda iştirak etdim. Çoxdan idi dərstdən uzaqlaşmışdım. Bu dəfə Pəyame-nur Universitetinin geologiya fakültəsinə qəbul oldum. Bu sahəni sevirdim. İndiyə qədər 52 kredit dərslərini oxuyub bitirmişəm.

Mustafanın tələbəlik dövründə Tehrana köçə bilmədik. Kiçik qızım Fatimə Həmədanın Yüksək İstedadlar Liseyində oxuyurdu; köçsəydik, onun məktəbini dəyişməyə məcbur olacaqdıq. Bunu isə istəmirdik və oxuduğu yer mənimçün önəmli idi.

Fatimə 2006-cı ilin imtahanlarında iştirak edib Əmir Kəbir Universitetinə qəbul oldu. Bir semestr Tehrandə oxudu, həmin semestr boyu ağlayıb-sızladı ki, gərək siz də Tehrana gələsiniz.

Mustafa Tehrandaydı, amma heç öz evinə baş çəkməyə vaxtı olmurdu, o ki qala Fatiməyə. Fatimə çox darıxıb deyirdi: "Əgər siz gəlməsəniz, mən fakültəmi dəyişdirib Həmədana qayıdacam".

Çox yüksək balla qəbul olmuşdu. Həmədandakı mexanika fakültəsində isə iki-üç mininci tələbələr də təhsil ala bilirdilər. Heyfim gəldi. Atasıyla danışdım, yığışb Tehrana köçdük. Əlbəttə, bunda Mustafanın da rolu oldu. O, Fatiməyə demişdi: "Mən tələbə olanda ata-anam burda olsaydılar, problemim azalardı. Əgər sən də çalışsan, onları gətirdə bilərik. Çünki biz iki nəfərik; gəlsələr, hər ikimizə yaxşı olar".

Rəhim təqaüdə çıxmışdı, daha Həmədanda işi yox idi. 2007-ci ilin yayında Tehrana köçdük.

Mustafa təhsil zamanı daha çox təcrübi işlər görürdü, vaxtının çoxunu laboratoriyada keçirirdi. Onun diplom işi bir magistratura dissertasiyasından çox vaxt apardı. Təxminən səkkiz-doqquz ay onun üzərində işlədi. Bakalavrdan sonra dərhal təhsilini davam etdirmək qərarına gəldi. Magistraturaya qəbul imtahanı zamanı əsgər idi. İmtahana giriş kartı da almışdı, amma gedə bilmədi.

Komandiri onun məzuniyyət vərəqəsini imzalamağı unutmuş, Mustafa da hərbi hissədə qalmışdı. Deyirdi ki, ona çox zəng vurdum, amma cavab vermədi.

Mən çox narahat idim. Yataqxana yoldaşlarına zəng vurdum, dedilər ki, kartı buradadır, özü isə gəlməyib.

Çox narahat oldum. Sübhə qədər gözləyib yenə zəng vurdum. Dedilər ki, gəlmədi.

Çox ağladım. Sonra görüşəndə mənə dedi: "Ana, mən sənə görə bütün hərbi hissəni dövrə vurdum ki, oradan qaçmaq üçün bir yol tapım, gedib imtahanımı verim, amma olmadı. Sənə söz verirəm ki, ilk fürsətdə imtahan verəcəm".

Sonralar işi o qədər çoxaldı ki, buna imkan yaranmadı.

Köməkçi¹

"Yalnız dərsoxuyan uşaq deyildi, həm də çox ağıllı idi. O, dərsi sinifdə öyrənirdi, təhsillə yanaşı işləyirdi, mənə kömək edirdi. İdmana da gedir, güləşlə məşğul olurdu. Uşaqılıqda yaxşı güləşdiyinə görə yoldaşları onun adını Pələng Mustafa qoymuşdular. Deyirdilər ki, heç kim Mustafa ilə güləşməyə cürət etmir.

Bir qədər böyüyəndən sonra işləməyə başladı.

Bekar durmurdu. İlk işi dərzilik oldu. Dərzi mənim tanışlarımdan və mömin bir adam idi. Yayda onun yanına gedir, düymə yeri açırdı. Məktəb zamanı da vaxtı olan həddə gedirdi.

Evdən bayırdakı işlər onun üzərinə düşürdü: alış-veriş, su gətirmək və s.

Məhəlləmizə su borusu çəkilməmişdi, küçələrə içməli su kranları qoymuşdular. Onlara "fişari" deyirdilər, basanda təmiz su gəlirdi. Sakinlər qab aparıb oradan içməli su götürürdülər.

Bu uşaq təxminən 1 km-lik məsafədən gündə bir neçə dəfə su gətirirdi. Həyətdəki quyunun suyundan içə bilmirdik.

Mən 1990-cı ildə işdən çıxdım. Bir qədər taksi sürücülüüyü ilə məşğul oldum. Taksi bir dostumun idi, növbə ilə sürürdük. Bir müddətdən sonra yol idarəsindən bizə mikroavtobus verildilər. Almağa pulum olmadığına

¹ Mustafanın ictimai şəxsiyyəti atasının təsiri ilə formalaşdığına görə bu fəsil onun xatirələrinə həsr olunub. Atanın xatirələrini 02.04.12 tarixində onun evində qeyd etmişəm.

görə bir nəfərlə şəriki oldum. Ailəm böyük, çətinliklərim çox idi. Hətta elə bir zaman gəldi ki, heç nəyim qalmadı. Bu zaman Allahın lütfü dadıma yetdi və mikroavtobus mənim adıma çıxdı. Şərikiylə birgə işləyirdik. Mustafa da mənə kömək edirdi. Arıq və balaca olsa da, zirək idi; maşını təmizləyirdi, köməkçi kimi qapının yanında dayanırdı. Axşamlar evə gedəndə maşını süpürürdü. Mən çox arxayın olurdu, onun sayəsində özümü tək hiss etmədim. Köməyə ehtiyacım olan həmin dövərdə bəzən gecə saat 1-ə qədər yanımda olurdu.

Maşın nasaz idi, Həmədanın soyuq qışlarında sənəndə bir də işə salmaq hər adamın işi deyildi. Mustafa mənim onu necə işə saldığımı görmüşdü; lazım olanda mənim kimi işə salırdı. Təkər deşiləndə qaldırıcıyla maşını qaldırır təkəri çıxarır, – bir uşağın maşın təkərini çıxarması asan iş deyil – şinini ayırır təmirə verir, axırda yenə yerinə salıb boltlarını bağlayırdı. Bütün bu işləri təkbaşına görürdü. Mikroavtobus bəzən məni çox incidirdi. Onun motoru ilə məşğul olanda Mustafa yanımda olurdu. Səbirli idi, ən yaxın yoldaşım idi.

Bəzən məndən xəbərsiz sükan arxasına keçirdi. Uşaq idi, ayağı zorla pedala çatırdı. Mikroavtobusu götürüb gedir, yuyub-təmizləyib qayıdırdı.

Həmədanın havası çox soyuqdur. Qazoyl soyuqdan bərkliyəndə maşının pompasının gücü çatmırdı. Bu zaman bərk altını qızdırmalı olurduq. Sonra pompanı vururduq, buzlanmış qazoyl borulardan çıxır və isti qazoyl filtrlərə çatırdı. Forsunka borularının havalarını çıxarmaq lazım idi ki, maşın işə düşsün. Bunların hamısını bu uşaq edirdi.

İş yoldaşlarım Mustafanın işlədiyini görəndə onu alqışlayırdılar.

Rayon uşağı¹

Mustafa mənim həyat yoldaşım Ruhullahla dost olduğuna görə həftədə üç-dörd dəfə bizə gəlirdi. Məni “xanım Sadat” çağırır, seydilərə çox hörmət edirdi.

Çox zarafatçı və sərbəst idi. Bizə gələndə yad bir adamın gəldiyini hiss etməzdik; nəyimiz olsaydı, birlikdə yeyərdik. Yaxşı sözü vardı, deyirdi ki, soyuducunuzu süpürüb gətirmisiniz süfrəyə; yəni öncəki günlərdən qalmış xörəklərinizi gətirmisiniz! Bunu deyib gülürdü.

Bir gün Fatimə barədə danışmış dedim ki, gəl universitetə, onu gör. Gedib onu tapdım, dedim ki, məni Mustafa Əhməd Rövşən göndərmiş, sizinlə xeyir iş barədə danışmaq istəyirəm.

– Tanımıram, – dedi.

– Kimyə mühəndisliyində tələbədir. Uca boyu var, rayon uşağıdır, Həmədandan, – dedim.

– Mən rayonlu ilə ailə qurmaram.

Axşam Mustafa bizə cavabı öyrənməyə gəldi. Dedim ki, səni tanımadı, sonra da dedi ki, mən rayon adamı ilə evlənmərəm.

Çox xətrinə dəydi, hirsələndi:

– Mən ona göstərəm. Bu tehranlılar hələ rayon adamlarını tanımayıblar. Mən mütləq onunla danışacam, – dedi.

Əl çəkmirdi. Fatimənin necə rəftar etdiyini bütün xırdalıqlarına qədər soruşdu: “Necə danışdı? Necə dayanmışdı? Hansı sözləri işlətdi?..”

¹ Bu bölmə xanım Süməyyə-sadat Şərifli ilə müsahibə əsasında yazılmışdır. O, Mustafa ilə xanım Fatimə Büllurinin ailə qurmasında vasitəçi olmuşdu.

Bir müddətdən sonra universitet cəbhə bölgələrinə ekskursiya təşkil etdi və Fatimə xanım da adını yazdırdı. Mustafa bundan xəbər tutub bacısı Zəhraya dedi ki, vaxtdır, gedək.

Özünün və bacısının da adını yazdırdı. Bizə də zorla dedi ki, yazdırın. Xülasə, bir qoşun adam yığdı.

Dedim ki, bizim işimiz var, gələ bilmərik; dedi ki, yox, mütləq gəlməlisiniz.

Məgər "yox" deyə bilərdik?! Əl çəkmədi, axırda razılaşdıq.

Hamımız adımızı yazdırdıq. Mustafa bir qərara gələndə çox güclü iradə ilə çalışır, nəticə əldə etmək üçün bütün imkanları səfərbər edirdi.

Səfərdə bizə çox yalvardı ki, Fatimə ilə görüşüb danışaq, fikrini öyrənək. Biz çalışırıdık, amma Fatimə yaxın buraxmırdı. Nəhayət, Zəhra bir dəfə imkan tapıb çox qısa şəkildə onunla danışdı. Aldığı cavab isə məyusedici oldu: "Mənim ailə qurmaq fikrim yoxdur, ümumiyyətlə, bu barədə düşünmürəm".

Tehrana qayıdanda Mustafa çox narahat idi; fikirləşirdi ki, fürsət bitir və hələ Fatimədən aydın bir cavab almayıb. Daim israr edirdi ki, gedib onunla danışaq, özünün xüsusiyyətlərini söyləyək və onu xoşbəxt edə biləcəyinə inandıraq.

O deyirdi: "Deyin ki, iş baxımından arxayın ola bilər. Mən çox zəhmətkeş adamam. Rayonlular işləyən olurlar, tehranlılar kimi deyillər..."

Nə edəcəyimizi bilmirdik. Mustafanın israrları ilə hələ vaxtı çatmamış bir şərait arasında qalmışdıq.

Universitet bəsicində başqaları da vardı, Mustafa onlardan birini də seçə bilərdi, amma Fatimənin

özünəməxsus həyası və digər xüsusiyyətləri onu valeh etmişdi.

Mustafa axtarıb Fatimənin tələbə kodunu tapmış, qiymətlərini, təhsil vəziyyətini öyrənmişdi. Onun evini də tapıb ailəsi ilə, yaşadığı mühitlə tanış olmuşdu. Fatimə bunu biləndə çox narahat oldu, amma Mustafa zirək adam idi, kor-koranə bir iş görmürdü.

Məsələ bu yerə çatanda anasıyla danışdı. O deyirdi ki, ananın fikri çox önəmlidir.

Siddiqə xanım məsələyə ciddi yanaşmadı. O, Mustafaya çox inanırdı, necə oğul böyütdüyünü bilirdi. Buna görə də, hər adamı özünə gəlin seçə bilmirdi. Hələ inanmırdı ki, oğluna layiq bir qız tapılıb. Buna baxmayaraq, Mustafanın israrı onu da oyuna daxil etdi. O, Həmədandan Tehrana gəlib universitetə getdi, Fatiməni tapdı, amma onunla danışmadı. Bizə qayıdanda Mustafanı bu fikirdən daşıdırmaq üçün bir neçə gün vaxt sərf etdi. Onunla fikirlərini bölüşdü, amma Mustafa onu qane edə bildi.

Anasının razılığını almaq onun üçün çox vacib idi. Mustafa yaxınlarını öz seçiminə həm razı etdi, həm də səfərbər.

Fatimə isə hələ də mənfi cavab üzərində dayanırdı.

Mustafa digər bacısı Zəhranı Həmədandan Tehrana gətirdi ki, Fatimə ilə görüşüb danışsın.

Zəhra Fatiməni universitetdə gördü, amma o da razılığını ala bilmədi. Axırda Mustafa qərara gəldi ki, son cəhdini etsin və məsələni birtərəfli yoluna qoysun.

Bir gün mənə dedi:

– Xanım Sadat, get, axırıncı dəfə Fatimə xanımla danış. Əgər, həqiqətən də, fikri mənfi olsa və qətiyyətlə "yox" desə, ona de ki, universitetdə rahat olsun, mən daha onu

narahat etməyəcəyimə dair söz verirəm. Lakin bu şərtlə ki, icazə versin, bir neçə dəqiqə onunla danışıım.

– Yaxşı, mən əlimdən gələni edərəm, – dedim.

Mustafanın böyük bacısı Mərziyə ilə universitetə gedib Fatiməyə dedim:

– Mustafanın anasıgil bu məsələyə görə Tehrana gəlib. Əgər mümkünsə, son olaraq icazə ver, Mustafanın özü sizinlə bir neçə kəlmə danışsın.

– Mən belə xoşlamıram, gərək ailəmin xəbəri olsun, – Fatimə dedi.

– Mustafanın fikri budur ki, əgər cavab mənfidirsə, ailənin bilməsinə gərək yoxdur, burda da bitsin.

Mərziyə ilə ısrarımızdan sonra qəbul etdi.

Mən düşündüm ki, cənuba ekskursiyadan sonra Fatimənin Mustafaya dair fikri bir qədər dəyişmişdir. Buna görə ona təskinlik verib deyirdim ki, düzələcək.

Bilirdim ki, özü Fatimə ilə danışsa, könlünü alacaq. Çünki onda düşməni də cəlb edəcək cazibədarlıq vardı. Maşınına bombanı yapışdıran namərd də onunla üz-üzə gəlsəydi, bunu etməzdi.

Xülasə, vaxt təyin etdik, Mustafa gəldi. Əlində bir hədiyyə vardı; Nəhcül-bəlağə kitabını hədiyyə kağızına bükmüşdü. Dedi ki, cavabı mənfə də olsa, bu hədiyyəni verəcəyəm və məsələ bitəcək.

Universitetin məscidinin həyətinə toplasdıq. Mən bir qədər aralandım ki, rahat danışsınlar.

On-on beş dəqiqə danışdılar. Mustafa Nəhcül-bəlağəni Fatiməyə verib sağollaşdı.

Yadımdadır, sevindiyyindən Mustafanın üzü qızarmışdı.

– Nə oldu? – deyər soruşdum.

– Ay can! – dedi. – Könlünü aldım. Məncə, qəbul edəcək. Ona dedim ki, elə bilirsən, rayonluların əlindən

heç nə gəlmir? Mən sənə sübut edəcəm ki, rayonlular tehranlılardan bacarıqlıdırlar.

Mustafa istedadlı və ağıllı adam idi. Hələ Fatimədən cavab almamışdı, amma bilirdi ki, sözləri öz işini görəcək.

Güclü sanksiyalar, daha güclü Mustafa

Üçüncü kursda oxuyurdu. Mənə zəng vurub dedi:

– Universitetimizdə bir qız var, dini meyarları məqbuldur. Əgər icazə versən, dostum Ruhullah Əkbərinin xanımının yanında onunla danışmaq istəyirəm.

– Eybi yoxdur, – deyə cavab verdim.

– Ana can, özün icazə verirsən ha! Sonra söz-söhbət olmasın! – deyə bir neçə dəfə təkid etdi.

– Yox, oğul, nə söz-söhbəti?!

İlk söhbətlərini etdi. Böyük bacısı Mərziyəni göndərdim ki, xanımla görüşüb danışsın, sonra da elçi getməyə icazə alsın.

Mərziyə gedib bəyəndi, amma elçilik bir ildən sonra baş tutdu, Mustafanın universiteti bitirəcəyi vaxta həvalə olundu.

Elçilik günü avtobusla Tehrana yola düşdüm. Təsadüfən, yolda avtobus xarab oldu və mən çata bilmədim. Tehrana çatanda axşam düşmüşdü. Mustafa ilə Ruhullahgilə getdik. Oradan zəng vurub sabaha görüş təyin etdik. Ertəsi gün axşamüstü elçiliyə getdim. Mustafa evə gəlmədi.

Anası və nənəsi ilə danışdım. Onlar da mənə ümumi suallar verdilər. Qız da gəldi. Anası telefona cavab verməyə gedəndə qısa bir fürsət yarandı. Ona dedim:

"Fatimə xanım, Mustafa mənim tək oğlumdur. Tək gəlin olmaq da bir qədər çətindir. Bacararsan?"

– Hacı xanım, bilirəm ki, çətindir, amma çalışacam, – deyə cavab verdi.

Fatimə xanımla söhbətim yalnız bundan ibarət oldu.

Validəynləri Mustafanı da görmək istəyirdilər. O, küçədə məni gözləyirdi. Bayıra çıxıb dedim ki, gedək, gül və şirniyyat alağ.

Mustafanın Fatimənin atası ilə söhbəti iki-üç saat çəkdi. İlk tanışlıqdan sonra Qədir-Xum bayramına qədər çoxlu fasilə düşdü. Mən Rəhimlə birlikdə mehr barədə danışmağa getdim; bir üzük də apardım.

Mustafa 14 ədəd qızıl sikkə üzərində təkid edirdi, amma Fatimə xanımın atası deyirdi: "Böyük qızımın mehri olduqca çox olub. Bunlar iki bacıdırlar; camaat deyəcək ki, nə üçün bu bacı belə, o bacı elə. Söz-söhbət yaranar".

Mustafa isə yalnız 14 qızıl üzərində ısrarlıydı.

Fatimənin atası 114 ədədə razı idi. Rəhim onun tərəfinə keçdi, hətta daha da artırıb dedi: "Bacısının mehri çox olduğuna görə mənim üçün də mühüm məsələdir ki, sabah kimsə dedi-qodu etməsin. Hərçənd, bu, əsla xoşbəxtlik gətirən səbəb deyil".

– 500 qızıl! – deyə Rəhim əlavə etdi.

Mustafa orada Fatiməyə dedi:

– Fatimə xanım, bu, böyüklərin razılaşmasıdır. Nə vaxt 500 qızılı istəsən, atam verəcək; nə vaxt mehri istəsən, 14 qızıl sikkəni təqdim edəcəm. Razısanmı?

– Bəli, razıyam, – deyə Fatimə cavab verdi.

Dildə 14, rəsmən isə 500 qızıl təyin olundu.

Axırlarda bir dəfə Mustafaya dedim:

– Nə olursa-olsun, gərək Fatimənin mehrini düzəldib verəsən.

– 14 qızıl sikkədir, düzdür? – deyə soruşdu.

– Yox, 500 qızıl.

– Onu atam deyib.

– Olsun, sən də qəbul etdin, altını imzaladın. Xanımının haqqıdır, gərək verəsən.

Razılaşdı.

Mehrdən sonra nişan gününü təyin etdik. Qərara gəldik ki, İmam Hadinin (ə) doğum günündə nişan keçirib nikah əqdini oxutduraq.

Alış-verişi nişandan öncə etdik.

Mustafa həmin ərəfədə Nətənz nüvə obyektinə daxil oldu.

Xanımı zəng vurub dedi: "Hacı xanım, bilirsən, oğlun Nətənzə gedir. Nə qədər edirəmsə, fikrindən dönmür. Orada uran şüalanması var, təhlükəlidir, xəstələnə bilər. Dedim ki, siz də biləsiz".

Mən bir qədər fikirləşib Rəhimlə məsləhətləşdim. Hacı dedi: "Bu uşaq ora getmək istəyir, siz niyə maneçilik törədirsiniz? Yaxşı olar ki, biz uşaqıq etməyə, icazə verək hansı işi sevirə, onu da görsün".

Fatimə ilə danışib dedim ki, hər şey Allahın nəzəri altındadır; kimisə saxlamaq istəsə, saxlayar; O, şüşəni daşın qoynunda qoruyar, narahat olma.

Hətta son zamanlara qədər Fatimə qorxub etiraz edəndə deyirdim ki, narahat olma, iradə Allahın iradəsidir; nə istəsə, o da olacaq.

Nikah qeydiyyat şöbəsində əqdlərini oxutdurub gəlingildə kiçik bir mərasim keçirdik. Bir neçə nəfər

bizimlə Həmədandan gəlmişdi, bacım, anam və qardaşım da Yəzddən. Qərara gəldik ki, toy 2004-cü ilin yanvarında keçirilsin.

Toydan sonra Fatiməni özüylə Kaşana apardı ki, iş yerinə yaxın olsun. Orada bir ev tutdu, təxminən doqquz ay qaldılar. Nətənzdə işləri ağır olduğuna görə evə çox az gəlirdi, bu isə Fatimənin narahatlığına səbəb olurdu. Bir gün ona dedim: "Sən niyə belə edirsən?! Gəl Tehranparsda, Fatimənin anasıgilin yaxınlığında balaca bir ev kirələ, xanımını qoy ora, sonra da arxayın şəkildə işinə-gücünə get. Allaha xoş getməz. Salmısan evə, o da küçəyə, məhəlləyə çıxan adam deyil. Təhsili də bitib; darıxır. Yazıqdır, yavaş-yavaş depressiyaya düşər".

Tehrana gedib qayınatasıgilin yaxınlığında bir ev tapdı və Fatiməni oraya qoydu.

On-on iki gün Nətənzdə olurdu, bir-iki gün Tehrandadır.

İran əleyhinə ağır sanksiyalar başladı, işlər daha da çətinləşdi. Mustafa xammal problemini həll etmək üçün Nətənz ticarət evinə getdi. O, sanksiya tətbiq olunmuş məhsulları xüsusi zirəkliklə təmin edir, obyektin işlərinin ləngiməsinə qoymurdu. Müqavilə imzalanan andan məhsul gələndə, test olunana və son cavab verilənə qədər hər şeyə nəzarət edirdi.

Həyat yoldaşım mənim səngər yoldaşımdır¹

Biz bir universitetdə oxuyurduq; o, kimya mühəndisliyi üzrə, mənə üzvi kimya.

Xəbərim olmadan mənə göz qoyubmuş. Sonralar deyirdi ki, səni seçməyimin ilk səbəbi həyalı və hicablı olmağın idi.

Bir neçə aylıq müşahidə və nəzarətdən sonra əmin oldu ki, həyatının şərikini tapmışdır. Ruhullah Əkbəri adlı bir dostu vardı, sözlərini onun xanımı vasitəsilə mənə çatdırırdı. 2002-ci ilin martı idi. Xanım Əkbəri məni çağırıb məsələni danışdı. Bu, Mustafa ilə ilk tanışlığım oldu. Ondan sonra da mənim təhqiqatım başladı.

Universitet bəsicində mədəni işlər üzrə sədr müavini idi. Bəsic uşaqlarıyla birlikdə səhərdən axşama qədər orabura qaçır, fəaliyyət göstərirdi: şəhidlər üçün konfrans keçirir, "Nur yolçuları" ekskursiya səfərləri təşkil edir, şəhidlərin xatirələrini toplayır, onlar üçün mərasim keçirirdilər. Qıyası, özlərinə qəşəng bir dünya yaratmışdılar.

Mən də Bəsicə yazılıb bu dünyaya daxil oldum və bir müddətdən sonra özüm də mədəni sahədə fəal tələbəyə çevrildim. Universitetin şəhidlərinin ailələrinə baş çəkir, ata-analarından müsahibə alır, onlara dair mədəni məlumatları təkmilləşdirirdik.

¹ Mustafanın həyatında ən yaxın şəriki - həyat yoldaşı Fatimə xanım Bülluri Kaşanıdır. Bu fəslə məhz onun xatirələrinə həsr etmişəm. Müsahibə 02.04.12 tarixində Rəhim Əhmədi Rövşənin evində baş tutmuşdur.

Bir dəfə cənuba – cəbhə bölgələrinə getdik. Bu ekskursiyanın yekun tədbirini universitetdə keçirdik. Aparıcılardan biri də mən oldum.

İlkin araşdırmalarla bir-birimizi tanıyandan sonra növbə danışmağa çatdı. Xanım Əkbərinin iştirakı ilə universitetin məscidinin önündə görüş təyin etdik. Bu, Mustafa ilə ilk söhbətim idi.

Ailə qurmaq üçün meyarlarını söylədi. Təkid edirdi ki, həyat yoldaşından əlavə, onun ailəsi də mömin olmalıdır. Həyat yoldaşının imanı və əxlaqı onun üçün çox əhəmiyyətli idi. Gördüm ki, söylədikləri həm də mənim meyarlarımdır. Biz eyni düşüncədə idik.

Həmin görüşdə bildim ki, Mustafanın əsas xüsusiyyətləri sadəlikdən, təqvadən ibarətdir. Orada əmin oldum ki, mehribandır, səmimidir və heç bir mənfi cəhətini gizlətmir. Tələbə idi, işləmirdi, hərbi xidmətə də getməmişdi. Ailəsinin durumunu, özünün şəxsi keyfiyyətlərini, məqsədlərini söylədi.

Bir gəncin əvvəldən bu qədər səmimi olması mənə maraqlı gəldi. Yalan vəd vermirdi. Axırda mənə dedi: "Əlbəttə, mənim sənin üçün ideal bir həyat yaratmaq imkanlarım var". Mən də bütün qəlbimlə inandım.

Sonralar birgə həyata başlayanda bu tanışlıq çoxaldı, olduqca çox sevən və hörmət edən birisi olduğunu gördüm. Həm ailəsinə, həm də mənə qarşı beləydi. O, mənə hər cəhətdən rahatlıq yaradırdı.

Nişandan sonra getdiyimiz ilk yer Behişt-Zəhranın şəhid məzarlığı oldu. Şərif Texnologiya Universitetinin tələbəsi olmuş Şəhid Rzayinin məzarına çox gedərdik. Ələmlühüdanın və Hacı Himmətin simvolik məzarları...

Şəhid Mütəvəssiliani güclü və gözəl şəxsiyyətinə görə çox sevərdi.

İsrar etdim ki, toyumuz bizdə olsun, şadlıq sarayına əlavə pul verməyək. Əlbəttə, əvvəlcə gedib bir neçə şadlıq evinə baxmışdıq. Qonağımız az idi; qış olduğuna görə rayonlu qonaqlar gələ bilməyəcəkdilər. Atamın 180 kv metrlik evi və qonşu evin bir mərtəbəsi qadın və kişi şənliliklərinə bəs edirdi.

Toydan sonra doqquz ay Kaşanda qaldıq. Guya istəyirdi ki, onun iş yerinə yaxın olum və tez-tez evə gəlsin. Amma xeyri olmadı, mənə qalan yalnız qürbətdə yaşamaq oldu. Gec-gec gəlirdi. Qıyası, çətinliklər çoxaldı və biz yenə Tehrana qayıtdıq.

Qadına qarşı çox açıq və orta baxışı vardı, nə ifrata varırdı, nə də təfritə. O, hər şeyi öz yerində görürdü; həyat yoldaşı öz yerində, ailə öz yerində.

Ailəsinə baş çəkməyə az vaxt tapırdı, amma gözəl əxlaqı, gülər üzü və mülayim təbiəti ilə bunu kompensasiya edirdi. Mənimlə olduğu bütün müddətdə çox şən olurdu, zamanımız çox gözəl keçirdi.

Ailə arasında çox deyib-gülən idi, amma naməhrəm olanda nəzərə alırdı.

Bəzi dostlarım izdivacdan qabaq onu görüb deyirdilər: "Sən bununla ailə qurmaq istəyirsən?! Bu kobud və qaşqabaqlı adamın həmişə başı aşağıdır!"

Araşdıranda isə otaq yoldaşları dedilər ki, hansı otağa girirsə, gülüş bombası partlayır.

Həqiqətən də, eləydi; şən xarakterləri ilə yanımda olmadığı müddətin əvəzini çıxırdı. Çox vaxt yanımda olmurdu. Ailə qurandan bir neçə ay sonra Nətənzdə nüvə

təsisatında işə başlamışdı. Bəzi bacarıqlarına görə elə əvvəldə ona yüksək vəzifə vermişdilər.

İşdə olduğu on iki gün mənə çox çətin keçirdi. Gələndə isə nə etməli olduğunu bildiyinə görə hər şeyi yoluna qoyurdu.

Etirazlarıma gülüş və zarafatla cavab verirdi; şəhər gəzintiləri, sürprizlər, hədiyyələr, gözəl rəftar.

Birlikdə yaşadığımız yeddi ildə çox yerlərə getdik: bir neçə dəfə Məşhədə, Şiraza, İsfahana, Kişə, şimala, Çabahara, Həmədana...

Kişdən başqa hər yerə öz maşını ilə gedirdik. Çox istəyirdi ki, rahat olaq. Təyyarədən xoşu gəlmirdi; istəyirdi çatandan sonra rahat şəkildə gəzə bilək.

Mən dərsi işdən çox sevirdim. Kimya sahəsinə uyğun iş mühitlərini bəyənmirdim. Mustafa da mənim kimi düşünüb deyirdi: "Gərək iş yerin elə olsun ki, çox rahat olasan".

İmkanları geniş idi, mənə uyğun iş tapa bilərdi, amma nə mən ondan istədim, nə də özü bunu etdi.

Hər ikimiz daha çox təhsilimi davam etdirməyimi istəyirdik. Öz təhsili barədə isə deyirdi: "Mən o qədər inkişaf edəcəyəm ki, diplom mənim üçün əhəmiyyətsiz olsun. Doktorluq səviyyəsində elm mühümdür və mənim belə məlumatım olduğu üçün hələlik təhsili davam etdirməyə ehtiyac görmürəm".

O, həmçinin deyirdi: "İndi elə yerdəyəm ki, çoxlu doktor və magistrələr mənim rəhbərliyim altında işləyirlər".

Hələ orta məktəbdən yolunu seçmişdi. O deyirdi: "Kimya mühəndisliyi fakültəsinə qəbul olanda nə iş görmək istədiyimi bilir, bu diplomla və bu ixtisasla harda işləməli olduğumu başa düşürdüm".

Doktor Əhmədiqjad Tehranın meri olanda Mustafa ali təhsilini bitirdi. Şərif universitetinin uşaqları üçün çox yerdə, xüsusən də meriyada iş imkanları vardı. Mustafanın gənc müşavir postuna çox hazırlığı vardı, bu vəzifəyə asanlıqla keçə bilərdi. Xüsusən ona görə ki, Əhmədiqjadın müşaviri ağa Bəzrpaşla səmimi dost idi. Lakin Mustafa hazır imkanlardan istifadə edəcək adam deyildi. O, atom enerjisi üçün doqquzaylıq mərhələni arxada qoyub layiqli şəkildə və həvəslə orada işə başladı.

O vaxtdan ən strateji işlərdən birinə daxil olacağını bilirdi. Məqsədi aydın idi. Həmişə ən yüksək məqsədi seçirdi. Xarakteri eləydi ki, hər şeyin yüksək səviyyəsini istəyirdi; həm həyatda, həm işdə.

O deyirdi: "Heç vaxt eyni səviyyəyə və ya aşağıya baxma, həmişə yuxarıya bax".

Özü həmişə yuxarılardaydı. O, nüvə obyektində işin ən təhlükəli, həssas və faydalı işlərdən biri olduğunu bilib qəbul etmişdi.

Şəhid Mütəhhərinin bütün əsərlərini oxumuşdu. Qədir-Xum mövzusunda çox marağı vardı. Deyirdi ki, bununla bağlı Əhli-sünnə əsərlərindən yeddi kitab oxudum və mənimçün sübuta yetdi.

İslam tarixi və müasir tarix də onun maraq dairəsində idi. Nəhcül-bəlağə kitabına olduqca əhəmiyyətli yanaşırdı, tələbə dövründə onu dəfələrlə oxumuşdu. Avininin kitablarını da oxuyurdu.

Mənə Şəhid Mütəhhərinin kitablarını oxumağı tövsiyə edib deyirdi: "Bu kitablar adamın etiqad təməllərini möhkəmləndirir".

Muxtarnamə filmindən çox xoşu gəlirdi. Bu seriala baxanda yanında bomba atsaydılar, eşitməzdi. Serial cümə

günləri axşam saat 10-da verilirdi. O, adətən şənbə günü səhər saat 4-də Nətinə gedirdi. Buna baxmayaraq, gecə oturub axıracan baxırdı.

– Baxma, təkrarına baxarsan, – deyirdim.

– Əsla! – deyə cavab verirdi.

Bəzən cümə günləri atasıgildə olurduq. Biz evə qayıdıb yatana qədər gecə saat bir olurdu. Yatmağa cəmi üç saat vaxtı qalırdı. Buna baxmayaraq, onun üçün əsla önəmli deyildi, çünki Muxtarı çox sevirdi. Dostlarına demişdi: "Ümidvaram ki, Muxtarı tək qoyan İbrahim ibn Malik Əjdər kimi olmayım!"

Əlirza dünyaya gəlməzdən qabaq bir yuxu görmüşdü: Bir oğlan uşağını mələfəyə büküb qucağına verir və onu Əli Əsgər Əhməd Rövşən çağırırlar.

Uşağa Əli adını verməsinin səbəbi bu idi.

Əlirzanı danlamazdı. Evdə az olduğuna görə uşağın yaddaşında pis xatirə qalmasını istəmirdi.

Bir neçə gündən sonra gecə vaxtı yorğun halda işdən gələndə Əlirza ilə xəncər oynayırdı, güləşirdi. Əlirza bu oyunları çox sevirdi.

Əlirzanın həyat problemlərini dadması üzərində çox təkid edirdi; istəyirdi ki, tez böyüsün və öz ayaqları üstə dursun.

Əlirza uşaqlıqdan mənə çox bağlınmışdı. Bir yaş bir neçə aylıq idi. Mən magistraturaya qəbul imtahanlarında iştirak etmək istəyirdim, amma olmurdu; məndən ayrılmırdı, mənə qalanda həmişə ağlayırdı. Mustafanın yanında da qalmırdı.

Üç yaşı tamam olandan sonra atası ilə oynadığına görə ona bağlılığı artdı. Həftənin ortalarında tez-tez soruşurdu: "Ata nə vaxt gəlir?"

Gələcəyi vaxtı bilirdi. Ona deyirdim ki, yoldadır, indi çatar. Tərslik etmirdi.

Əlirzadə atasından keçmiş bir xüsusiyyət var: hisslərini bürüzə vermir. Çox az hallarda atasını soruşur, halbuki onun üçün necə darıxdığını bilirəm.

Atasının şəhid olduğunu söyləməmişdik. Din alimlərindən biri ilə məsləhətləşdik, dedi ki, söyləməyin, atasının mərasimlərinə aparmayın, get-gedə özü başa düşəcək.

Bir dəfə bağça tərbiyəçisinə belə demişdi: "Mənim atam şəhid olub!"

Böyük Rəhbər bizə gələndə Əlirza ilk dəfə çərçivədəki şəkilləri və qonaqları görüb soruşdu: "Atam hanı?"

Mustafanın həcc səfəri iki ay çəkdi. O, aşpaz kimi getmişdi. Bu müddət həm mənim üçün çox çətin keçdi, həm də özü üçün. Çünki həm də Əlirzaya çox bağlanmışdı. Lakin bu çətinliyə dözmək mühüm idi. Deyirdi ki, həyatım həclə tamam dəyişdi; maddi və mənəvi baxımdan mənə nəsib olan bərəkət həyatımı dəyişirdi.

Bu dəyişiklik işindəki inkişafda da aydın görünürdü.

Həcdə mətbəxdə işlədiyinə görə aldığı pulu xüsusi vasvasılıqla xərcləyirdi. Arabir həmin iki min tümənlik əskinasların birini pullarının arasına qoyub deyirdi: "Pullarıma elə bərəkət verir ki, inanılası deyil".

Şəhadətindən bir neçə ay öncə özünün, mənim, Əlirzanın və anasının adını ümrə ziyarətinə yazdırdı. Çox istəyirdi ki, mən bir dəfə həcdə olum.

İmamları çox sevirdi. İnternetdən həzrət Əbəlfəzlə və İmam Mehdiyə (ə) aid şeirlər tapıb mənə göstərir, oxuyurdu.

Yaxşı yuxular görmüşdü. Bir gün səhər çağı oyandı. Üzü qızarmışdı. Soruşdum ki, nə olub? Demək istəmirdi. İsrarımdan sonra dilləndi:

– Yuxuda İmam Mehdimi (ə) gördüm, mənə dedi ki, səndən razıyam.

Başqa bir dəfə də belə dedi:

– Gördüm ki, Ayətullah Xamenei yaşıl bir təpənin başında dayanıb və şikəst əlini mənim başıma çəkir.

Bəzən yorğun olduğuna görə səhər namazı qəza olurdu. Bir dəfə dedi: "Əgər şəhid olacaqdımsa da, səhər namazlarımı qoymayacaq".

Bir müddətdən sonra dedi: "Yuxuda gördüm ki, Kərbəla səhrasında İmam Hüseynin (ə) arxasında səhər namazı qılıram".

Yuxularda həzrət Əlini (ə) və həzrət Fatiməni (ə) də çox görürdü.

Tələbə olanda dostlarına demişdi: "Mən yuxuda həzrət Fatimənin (ə) evini çox görürəm".

– Yuxuda gördüm ki, Peyğəmbər (s) mənə bir qəbri göstərib deyir: "Sənin yerin buradır", – deyirdi.

Yaxşı din alimləri tapırdı, birlikdə möizələrini dinləməyə gedirdik. Sonuncu Tasua və Aşura günlərində Tehran universitetinə Hacı ağa Pənahianın məclislərinə getdik.

Hacı Mahmud Kəriminin məddahlığını çox sevirdi. Maşında onun diskini oxutdururdu. Əlirza ilə birlikdə ucadan təkrarlayırdılar.

Şəhid olduğu gün təxminən saat səkkizin yarısında evdən çıxmaq istəyirdi. Biz yatmışdıq. Hərgünkü adəti üzrə hamama girdi. Təmizliyə çox əhəmiyyətli yanaşırdı. Zənnimcə, hər gün yuyunmaqda məqsədlərindən biri də şəhadət qüslü vermək idi.

Mən oyananda saçını qurulayırdı. Şkafa yaxınlaşıb qara paltarını götürdü. Dedim:

– Ağa Mustafa, bir ay qara geyindin, indi niyə geyinirsən?

Ərbəinə üç gün qalırdı. Gülüb dedi:

– Sevirəm; İmam Hüseyn üçün geyinirəm.

Tez getdiyinə görə səhər yeməyini yeməyə israr etməzdi, işdə yeyərdi.

Paltarını geyinəndə soruşdum:

– Bu gün tez gələcəksən?

Bu suala əksər cavablarından fərqli olaraq, dedi:

– Bəli, tez gələcəm.

Qapını bağlayıb getdi.

Əlirza yatmışdı. Ağa Qaşqayı¹ onu aparmağa gəlmişdi.

Ertəsi gün imtahanım vardı. Dərs oxuduğum yerdə xalam oğlu zəng vurdu. O, prezident aparatında işləyirdi. Təxminən saat onun yarısı olardı. Hal-əhval tutandan sonra çox təbii şəkildə soruşdu:

– Mustafanın soyadı nə idi?

Qohumlar arasında onu Mustafa Əhmədi kimi tanıyırdılar, Əhmədi Rövşən kimi yox. Mən də belə dedim.

¹ Rza Qaşqayı Mustafanın sürücüsü idi, terror hadisəsi zamanı onunla birlikdə şəhadətə qovuşdu.

Telefon əlaqəsi kəsildi. Mən şübhələnmədim, dedim ki, yəqin, təsadüfən olub. Yenə dərs oxumağa başladım. Amma birdən-birə ürəyimə qəribə həyəcan doldu.

Xalam oğlunun mobil telefonuna zəng vurdum. Ağılamaq səsini eşidəndə əmin oldum ki, Mustafa şəhid olub; hətta yaralanmayıb, məhz şəhid olub.

Həmişə düşünürdüm ki, Mustafa şəhid olacaq.

Dostlarından birinə demişdi: "Mən yeddi ildir Nətənz çöllərində şəhadət ardınca gəzirəm".

Obyektdə manevr zamanı, Zenit raketlərindən atəş açılanda başını qaldırıb dostlarının yanında zarafata deyərmiş: "Ay Allah! Ola bilər ki, şəhadət bizə də qismət olsun?!"

Anamla xalamgilin evləri bizə yaxındır. Xalalarımın biri xəbəri eşidib bizə gəldi.

Mustafanın dostlarından biri də mənə zəng edib dedi: "Narahat olmayın, Mustafa təhlükəsizlik tədbirləri ilə bağlı bizim yanımızdadır".

Bir qədər ümidvar oldum, dedim ki, bəlkə də, həqiqətdir.

Evin ünvanını soruşdu; söylədim. Sonra and verdim ki, düzünü desin. Dedi ki, yaşayır.

Xalam oğlu zəng vurub dedi ki, Ləbbafinejad xəstəxanasındadır.

Bir taksi çağırıb xalamla getdim. Yolda çox ağır tıxac vardı. Qəribə idi! Orada heç vaxt elə tıxac olmazdı.

Gördüm ki, maşınlar yerindən tərpənmir. Taksidən enib qaça-qaça xəstəxanaya getdim.

Mən xəstəxananın önünə çatanda xalam oğlu yenə zəng vurub dedi: "Getmə, orda deyil".

Onda tam əmin oldum ki, Mustafa şəhid olub.

Qaşqayı ilə Mustafa iki səmimi dost idilər, rəislə sürücü kimi deyildilər. Maşına minəndə gülüş səsləri gəlirdi. Qaşqayı çox əxlaqlı və başısağrı adam idi. O, Mustafa üçün qəzet alıb oxuyurdu, baş vermiş hadisələri söyləyirdi. Əlaqələri çox səmimi idi. O, Mustafanı “Hacı Mustafa” çağırırdı, Mustafa da onu “qardaş Rza”.

Rəhbərin Mustafanın evinə təşrif buyurması həyatımın ən yaddaqalan anlarından. Onun gəlişi ilə evimizə bir nur daxil oldu. İnanılası deyildi; mən nuru öz gözlərimlə görürdüm.

Adama elə arxayınlıq və mənəvi rahatlıq verirdi ki, o anlarda ondan başqa heç nə barədə fikirləşmirdim.

Əlirza ağanın qucağına getdi. Şikəst əli ilə Əlirzanı qucaqlamaq çətin idi. Əsasını yanındakılara verib onu qucağına götürdü, dizinin üstə oturtdu. Əlirza bir müddət orada qaldı.

Ağanın üzü çox qızarmış, gözləri yaşarmışdı. O, Mustafa haqda "bizim əziz şəhidimiz" deyər danışdı.

Mustafanın atası dedi: "Biz bu hadisəyə görə heç narahat deyilik. Siz də kədərlənməyin, ağa".

– Kədərimiz var. Belə hadisələr ox kimi insanın qəlbinə batır. Lakin kədər insanı dayandırmamalıdır, – deyər Rəhbər cavab verdi.

Qurani ağadan alanda Mustafanın yuxusunu ona danışdım. Təsirlənib dedi: "Necə də işıqlı qəlbi varmış bu oğlanın!"

Ondan çəfiyə şalını istədim; lütf edib verdi.

Dedim ki, namazlarında bizim üçün dua etsin.

Bir saat bizdə qonaq oldu, sonra getdi.¹

¹ Böyük rəhbərin orada dediyi sözlər kitabın sonunda qeyd olunmuşdur.

Nüvə səngəri¹

Mustafa Əhmədi Rövşən ikinci kursda mənim tələbəm olmuşdu. Adətən, müəllim bütün tələbələrini yadda saxlayır, lakin birini yaxşı, birini zəif. Bəzi tələbələr müxtəlif səbəblərdən, o cümlədən, ideoloji və ya elmi baxışlarına, şəxsiyyətlərinə və ya başqa bir şeyə görə daha çox yadda qalırlar. Mustafa belələrindən idi. Onun könüllərdə yaşamasının sirri şəxsiyyətində, ürəyəyatan olmasında və buna bənzər xüsusiyyətlərindədir.

Mənim yaddaşımda ilk olaraq güləruz, xoş simalı, çox hörmətlə davranan, istiqanlı, enerjili və gümrah adam kimi qalıb. Bunlar bir tələbə üçün böyük əhəmiyyət daşıyır.

O, inqilabdan sonrakı ildə doğulmuşdu. İnqilabdan sonra doğulanların hansı xüsusiyyətə malik olduqları çox mühümdür. Xüsusən də böyük iddiaları olan inqilabın necə nəsil yetişdirdiyi maraqlı məsələdir.

¹ Bu bölməni Mustafanın tələbəlik dostlarından bir neçəsinin, habelə Şərif Texnologiya Universitetinin rektoru və Mustafanın müəllimi olmuş doktor Rusta-Azadın xatirələrinə həsr etmişəm. Doktor Rusta-Azadla müsahibə 25.01.12 tarixində universitetdəki kabinetində baş tutdu, Mustafanın dostları ilə müsahibəni isə telefonla almışam.

O, 1998-ci ildə, yəni 18 yaşında Şərif Texnologiya Universitetinə daxil olub, kimya mühəndisliyi fakültəsində təhsilə başladı.

Mustafanın elmi səviyyəsi yaxşıydı, imtahanda yüksək bal toplamışdı. Özü düşünürdü ki, bir hizbullahçı müsəlman uşaq bütün işləri ilə bərabər, dərsi və elmi də unutmamalıdır.

Şərif Texnologiya Universiteti kimi elmi çəkisi hamıya bəlli olan, müəllimləri elmi məsələlərdə çox ciddi və tələbkar olan bir universitetdə elmi baxımdan zəif tələbə dözə bilmir, mənəvi durumu dəyişir, tənbelləşir, yorulur. Orada yalnız normalara uyğun şəxslər ayaqda qala bilirlər.

Mənim dərsimin adı hidroaeromexanika idi. Yadımdadır, üçüncü kursda yanıma gəlib dedi: "Mən tədqiqat aparmaq, laboratoriyaya daxil olub təcrübi işlər görmək istəyirəm".

Biz belə iddialara çox da ciddi yanaşmırıq, çünki bəzi tələbələr ciddi olurlar. Mustafa isə bir neçə dəfə gedib-gəldi. Gördüm ki, çox israrlıdır. O deyirdi:

– Müəllim, mən mütləq elə indidən araşdırmalara başlamaq istəyirəm.

– Sən hələ üçüncü kursdasan. Tələbələr dördüncü kursun ortasında tədqiqata başlayırlar, ondan öncə də bir təlim keçirlər, – dedim.

Hələ təlimdə iştirak etməmişdi. Mənə dedi:

– Dərs və fəaliyyətlərimlə bərabər, tədqiqat işləri də görmək istəyirəm.

Halbuki yalnız elmi iş görmürdü, mədəni işlərlə də məşğul idi. Universitet bəsicində, universitetin könüllü fəaliyyətlərində, məscidində, əl-Zəhra heyətində fəal idi.

Mədəni işlərindən biri universitetin şəhidlərinə dair məlumat toplamaq idi. Bu, mənimçün maraqlı idi; çünki 1979-cu ildə özüm də bu universitetə daxil olanda həmin işi görmüşdüm.

Qısaı, çox ciddi olduğunu görüb doktor Musəvi ilə danışdım, dedim ki, bu tələbə kömək etmək istəyir.

Doktor Musəvi qazları ayırmaq üzərində işləyirdi. Müsbət qarşıladı, dedi ki, gəlsin laboratoriyaya.

Mustafa laboratoriyaya gedib doktor Musəvinin assistenti kimi işə başladı. Qollarını çırmadı və qrupun digər üzvlərinin yanında gözəl tədqiqat işləri gördü.

O zaman qışalar üzərində iş məsələsi ölkədə yeni gündəmə gəlirdi. Orada baş tutan işin nəticəsi ISI jurnallarında məqalə şəklində çap olunurdu. O vaxt belə jurnallara məqalə vermək indiki kimi deyildi, yeni bir şey idi. Həmin jurnallarda bir-iki məqalələri çap oldu və orada Mustafanın adı da qeyd olundu.

Bu işə başlayandan sonra dedik ki, uzaqbaşı diplom işinə də bu mövzunu seçər. Adətən, tələbə diplom işi üzərində bir aydan üç aya qədər işləyir. O

isə bir ildən artıq işlədi və dəyərli bir əsər ərsəyə gəldi.

Universiteti bitirəndən sonra öyrəndiyini praktikada tətbiq etməyi çox sevirdi. Çoxları daim nəzəri sahədə işləmək, magistratura, doktorantura oxumaq istəyirlər. Lakin Mustafanın xarakteri belə deyildi. O oxuyub magistr və doktor dərəcələrini ala bilərdi, lakin işə başladı, aerokosmik sahəyə daxil oldu. Bir müddət Müdafiə nazirliyində həmin sahə üzrə məşğul oldu, sonra nüvə sahəsinə keçdi.

Son dövrlərdə işlədiyi sahəyə müvafiq ticarət işinə başlamışdı. Bu işdə uğurun xüsusi şərtləri var. Əvvəla, insan sənaye və texnologiyaya yiyələnməli, ikincisi, ticarət bacarığı və imkanı olmalıdır. Üçüncüsü, ağır sanksiyalar dövründə nəyi haradan almalı və necə gətirməli olduğunu bilməlidir. Dördüncüsü isə, təhlükəsizlik qüvvələri tərəfindən tam nəzarətdə olduğuna görə elə etməlidir ki, məhsulu təyinat yerinə çatdırmazdan öncə alış-verişin üstü açılmasın və məhsul sağlam şəkildə ölkəyə idxal edilsin. Bu, həm maddi və iqtisadi baxımdan, həm də təhlükəsizlik baxımından yüksək cəsarət və risk tələb edən peşəkar əməliyyatdır.

Şəhadətindən iki-üç ay qabaq mənimlə əlaqə saxlayıb dedi: "İşləmə yanaşı, dərs də oxumaq istəyirəm".

Praktik işlərlə məşğul olduğuna görə dedim:

– Kiş adasında beynəlxalq şöbəmiz var, oraya adını yazdırı bilərsən.

– Mən Kişə gedə bilmərəm, burda işim çoxdur, – dedi, Tehrandə beynəlxalq institut açacağımızı bildiyinə görə əlavə etdi: – Sənin başın qarışıqdır, lisenziya ilə bağlı mən ora-bura qaçmağa hazırım. Çünki burda öz xeyrim də var.

Son dəfə onunla şəhadətindən təxminən iki-üç həftə öncə bu barədə telefonla danışdıq. Səyləri bəhrəsini verdi və biz Tehran şöbəmiz üçün lisenziya aldıq.

Bir gün səhər çağı universitetdə iclasım vardı. Mühafizə xidmətinin rəisi kabinetin önündə məni görüb dedi:

– Mustafa Əhmədi Rövşəni tanıyırsan?

– Hə, tələbəm olub, onunla işləyirəm, – deyib cavab verdim.

– Ona terror hücumu olub.

– Nə danışırısan? – şoka düşdüm.

– Bu gün səhər çağı yolda olub.

Çox narahat oldum.¹

Mən 1997-ci ildə elektrik fakültəsinə qəbul olmuşdum, Mustafa isə məndən bir il sonra kimya mühəndisliyinə girdi. Hər ikimiz Bəsicin Mərkəzi Şurasının üzvü idik.

¹ Doktor Rza Rusta-Azadın söylədiklərindən.

Dəf etməsi az idi, cəzb etməsi isə çox. Dostlarının əhatəsi geniş idi. Zahiri görkəminə görə bizdən fərqlənən tələbələrlə də münasibəti vardı, ancaq əsas dostları Bəsic uşaqları idi.

Bəsic üzvü olan tələbələr elmi sahədən əlavə, siyasi məsələlərə də qoşulur, həssas zamanlarda mövqe bildirirdilər. Bu zamanların biri seçki dönəmi idi. Onlar inqilabdan öncədən başlayaraq müxtəlif qəzetləri araşdırır, namizədlərin mövqelərində baş vermiş dəyişiklikləri dəyərləndirir, bunun səbəblərini, köklərini axtarırdılar. Bu məsələ onları tanımağa çox kömək edirdi. Mustafa bu işə çox vaxt ayırırdı.

O, beynəlxalq məsələlərə və İslam dünyasında baş verən hadisələrə də maraq göstərirdi. Ümumdünya Əhli-beyt Cəmiyyəti ilə danışır, bir kompüter almışdı, xaricdəki müəllim və tələbələrin elektron poçtlarını tapıb onlara Fələstin və Qəzzə əhalisinin məzlumluğuna dair materiallar göndərirdi.

O, universitetdə mərhum Dəşti üçün Nəhcül-bəlağə mövzusunda silsilə dərslər təşkil etmişdi.

Onun yadigarlarından biri də İbn Sina zalındakı Şəhid Himmət adına kitabxanadır.

Bəsic uşaqları düşünürdülər ki, əvvəlcə özümüzü düzəltməli, sonra digərlərini cəlb etməyə çalışmalıyıq.

2009-cu il fitnələri¹ zamanı bəzi qüvvələrin Rəhbərin son sözünü qəbul etmədiklərinə, ölkədə nizam-intizamı və təhlükəsizliyi pozduqlarına görə çox narahat idi. Əksinə, xalqın vilayətə sədaqətini göstərən 30 dekabr yürüşlərinə görə isə çox sevinirdi.

Şərif Texnologiya Universiteti bəsinin elmi müavinliyi Şəhid Qulamrza Rzayi adına bir tədqiqat mərkəzi açmışdı. Şəhid Rzayi 70 faizlik kimyəvi müharibə əlili idi, Mustafayla mənim müəllimim olmuşdu. Onunla dərşimiz 400 nəfərlik bir zalda keçirilirdi. Rzayi şəhərin cənubundan idi, özünəməxsus həyat tərzi vardı. O, uşaqların əksəriyyəti tərəfindən sevilirdi.

General Səyyad Şirazi şəhadətə qovuşanda o, riyaziyyat fakültəsinin uşaqlarının çox ehtiyacı olan bir kitabını tələbə layihəsinə verdi ki, tərcümə olunsun və savabını Şəhid Səyyad Şirazin ruhuna hədiyyə etsinlər. Rzayi müəllimimiz olsa da, həm də

¹ Sözügedən fitnə 2009-cu ildə onuncu çağırış prezident seçkisi zamanı yarandı. İmperialist qüvvələr seçkidə məğlub olmuş Mirküseyn Musəvini və Mehdi Kərrubini saxtakarlıq bəhanəsi ilə təhrik etdi, Tehran şəhərində yaranan iğtişaşlar quruluşu devirmək sərhədinə qədər irəlilədi. Haşimi Rəfsəncaninin ailəsi və Seyid Məhəmməd Xatəmi kimi şəxsiyyətlər fitnə başçalarına dəstək verməklə bu çətin sınaqdan keçə bilmədilər.

Tələbə bəsicinin üzvü idi. Mustafa onu çox sevirdi, tez-tez Behişt-Zəhraya məzarını ziyarət etməyə gedirdi.

Tədqiqat institutunun ideyası Şəhid Rzaiyə məxsus idi. Onu 97-98-ci illərdə açdıq. Orada radar mövzusunda və digər texniki məsələlərə dair araşdırmalar aparılır, ölkənin ehtiyacı olan texnologiyalar daxili tələbata uyğun modernləşdirilmişdi. Mustafanın bu mərkəzlə elmi əməkdaşlığı vardı.

Hansı orqanın mütəxəssisə ehtiyacı olurdusa, bu tədqiqat institutuna müraciət edirdi; yəni orada kadr da hazırlanırdı. İnstitutun nailiyyətlərindən biri də Mustafa idi.¹

Yoxsul ailələrin qayğısına qalırdı. Yadımdadır, yataqxanada qalanda bir axşam dedi: "Gedək bir yerə, sənə bir şey göstərəcəm".

Teymuri prospektinin Azadlıq xiyabanı tərəflərində yerləşən Zəncan yataqxanasında idik. Yataqxanadan çıxdıq. Prospektin o tərəfində bir xarabalıq vardı. Biz bir neçə il idi orada qalırdıq, amma həmin xarabalıqda kiminsə yaşaya biləcəyini güman etmirdik. Bizim əlimizdən tutub oraya apardı. Sınıb-dağılmış bir qapı vardı, bağlanmırdı; dəmir listlərdən düzəltmişdilər. Mustafa qapını döyüb "ya Allah" dedi. Üç-dörd balaca uşaqla bir

¹ Ruhullah Əkbərinin söylədiklərindən.

qadın qapını açdı, Mustafanı görəni kimi səmimi şəkildə salamladı və ona çox təşəkkür etdi.

Mustafa bu ailəni çoxdan tapıb himayəsinə götürmüşdü. O, tələbə idi, gəliri yox idi. Həm də hamımız rayonlu idik. Yadımdadır, mən evdən hər semestrə 30-40 min tükən pul alırdım, onunla dolanırdım. Hamımız beləydik.

Sonralar maaş alanda yardımları da çoxaldı. İş yoldaşları deyirdilər ki, işlədiyi rayonda bəzi yoxsul ailələri tapıb onlara kömək edir.

Bir dəfə otaq yoldaşlarımızla oturmuşduq. Mən Mustafanı tərifləməyə başladım. Uşaqlar ələ salmağa başladılar: "Yox, əşi, səni rayonlu tapıb, başına şirə yaxır".

Mustafa gələndə uşaqlar dedilər: "Bu adamı necə xamlamısan ki, arxanca səni tərifləyir".

Bir söz demədi, axşam əlimə bir məktub verib getdi.

Oxuyub gördüm ki, məndən çox narazıdır. İki gün mənimlə zarafat etməyib onu təriflədiyimə görə narahatlığını bildirdi.

Zahiri gülürüz, deyib-gülən, zarafatçı və dəcəl, daxili isə çox ağıllı, diqqətli və ayıq idi.

Bütün yaxşı uşaqların dərs oxuduğu, başları öz işlərinə qarışdığı, hətta bəzilərinin 0.25 ballı qiymət fərqi görə incidiyi bir zamanda Mustafa bütün bu uşaq söhbətlərindən uzaqlaşib zirvəyə yüksəldi.

Onda digər tələbələrdə az görünən bir neçə xüsusiyyət vardı: O, düzgün hesab etdiyi bir işi iradə ilə sonuna qədər davam etdirirdi. Fələstin məsələsi barədə amalları vardı. Qərara gəlmişdi ki, peşəsindən və hər bir şeyindən bu istiqamətdə istifadə etsin. O, ideyasını həyata keçirəcəyi bir iş seçmişdi, gəlir və rifah ardınca deyildi, həmişə deyirdi: "İstəyirəm elə bir iş seçim ki, canımı verməli olsam, dəyəri olsun".

Tələbəlik illərində "Rəvayəti-fəth" kitab seriyasını oxuyurdun: Şəhid Himmət kitabını, Hacı Əhməd Mütəvəssilian kitabını.

Mustafa deyirdi: "Bunlar gərək əlçatmaz insan kimi təqdim olunmasınlar".¹

Mən Mustafanı mərd istəyirdim

Siyasi xatirə, terror və bu kimi məsələləri anlayırdım, siyasətdən uzaq bir ana deyildim. Fatimə xanım gənc idi, Mustafa da çox vaxt evdə olmurdu. Fatimə bəzən qorxurdu, mən onu sakitləşdirirdim. O da mənə qulaq asırdı, təskinlik verəndə qəbul edirdi.

Mən doktor Əliməhəmmədi ilə doktor Şəhriyarının şəhadətindən sonra¹ qorxur, həmişə

¹ Məhəmmədçavad Pənahinin söylədiklərindən.

Mustafaya deyirdim: "Oğul, ehtiyatlı ol, təhlükəlidir!" Gülüb deyirdi: "Heç nə olası deyil. Mənim işimin çox da başağrısı yoxdur, narahat olma".

Hər sözü zarafata salır, gülüşlə yola verirdi. Terror aktlarından sonra işi daha da çoxaldı, get-gəli artdı. Xüsusən də doktor Şəhriyarinin şəhadətindən sonra gecə-gündüz bilmədən işləyirdi. Bəzən cümə axşamları və cümə günləri Tehranda olurdu, amma evə getmirdi. Dəqiq xatirimdədir, bir dəfə cümə günü günortadan sonra mənə zəng vurub dedi: "Ana, şam yeməyinə bir şey hazırlaya bilərsən? Dostlarımla gələcəm".

Adətən, dostlarından heç birini öz evinə aparmazdı, kimisə gətirmək istəyəndə bizə gətirərdi. Çünki bizim iki evimiz var və heç kimə narahatlıq yaranmır. Soruşdum ki, neçə nəfərsiniz?

– Altı nəfərik, – deyər cavab verdi.

– Yaxşı.

Yemək hazırladım. Axşam saat 9-da zəng vurdu. Soruşdum ki, niyə gəlmirsiniz?

– Tehranın çıxışındayıq, Nətənzə gedirik.

– Bəs şam yeməyi?

– Bağışla, gələ bilmədik.

¹ Hər ikisi nüvə alimlərindən olmuş, Məsud Əliməhəmmədi 12.01.10 tarixində, Məcid Şəhriyari də 29.11.10 tarixində İsrail casusları tərəfindən şəhadətə yetirilmişdir.

- O yazıqları ac aparırsan?
- Bir şey tapıb yeyəcəklər. Bunlara çox da ürəyin yanmasın, – zarafata dedi.

Son zamanlarda günü beləydi.

Son iki-üç ayda başqa cür olmuşdu. Mənim yanıma çox gəlirdi. Çox vaxt cümə axşamı və cümə günləri burada olurdu. Xanımı Şərif Texnologiya Universitetinin magistratura pilləsində təhsil alırdı. Onun dərsi olanda Mustafa uşağı götürüb bizə gəlirdi. Zəngi vuranda mən qapı telefonunda onu görürdüm. İş olanda aşağıdan deyirdi ki, ana, gəl, Əlini apar.

Düşüb uşağı gətirirdim, o da işlərinə, iclaslarına gedir, sonra gəlirdi.

Son iki-üç ayda bizdə çox olurdu. Bir dəfə həftəiçi səhər çağı Əlini gətirdi. Uşaq bir qədər xəstə idi. Səhər yeməyini yeyəndən sonra dedim:

– Mustafa, istəyirsənsə, bu gün işə getmə, burda qal.

– Yaxşı, ana can, amma saat birdə iclasım var.

– Eybi yoxdur.

Birin yarısında saatına baxıb dedi:

– Ana can, bizə yeməyə bir şey verirsən?

– Əlbəttə.

Tez xörəyi çəkdim. Yeyib getdi.

Axırıncı dəfə cümə günü gəlmişdi. Onun üçün çox darıxanda görüş təyin edib həftədə, ya da iki-üç

həftədə bir dəfə şirkətə gedirdim. Öncədən zəng vurub deyirdim ki, gəlirəm. Şirkətdən çıxırdı, birlikdə yarım saat, bir saat, on dəqiqə – nə qədər vaxtı olurdusa, gəzişir, söhbət edirdik. Hövsələsi olanda şirkətin qarşısındakı parkda otururduq.

Bazar günü idi. Həmişəkindən fərqli olaraq, Nətənzdə deyildi, şənbə günü səhər gedib axşam qayıtmışdı. Mənə zəng vurub dedi:

– Sizə gəlmək istəyirəm. Gəlininə deyə bilərsən ki, uşağı götürüb gəlsin, mən də gəlim?

– Yaxşı.

Zəng vurdum, Fatimə də razılaşdı.

Saat üçdə Fatimə zəng vurub dedi:

– Hacı xanım, Mustafa evə gəlib, birlikdə gəlirik.

– Yaxşı, qızım, gəlin. Sizin üçün nə bişirim?

Mustafa səbziqovurma plovunu çox sevirdi. Dedi ki, səbziqovurma.

Qalxıb hazırlamağa başladım. Həmişə axşam saat doqquzda gedirdilər. Uşaq səhər tezdən bağçaya gedəcəyinə görə tez yatırdı. Özü də sübh saat dördə Nətənzə gedirdi.

Saat səkkizin yarısı oldu. Gördüm ki, gəlmədi. Zəng vurub dedim:

– Nə vaxt gəlirsən?

– Təxminən bir saata.

– Bala, restorana gəlirsən ki, doqquzun yarısında gələsən?! İstəyirsən, heç gəlmə.

– Nə olub, ana can, yaxşı deyilsən?

– Hə, halım heç yaxşı deyil, – deyib kəsdim.

Həqiqətən də, yaxşı deyildim, iki-üç ay idi çox diltxor idim. Onu çox sevirdim, amma lazım olanda etirazımı da bildirirdim.

Belə vaxtlarda beş dəqiqə ötmədən zəng vurur, əvvəlki mövzu barədə bir kəlmə də kəsmədən hal-əhval tutub başqa bir məsələdən danışırdı.

Həmin gün telefon əlaqəsini kəsəndən sonra ürəyim dözmədi, hətta bir saniyə də gözləməyib tez zəng vurdum. O da adəti üzrə gülüb dedi: "Narahat olma, on dəqiqəyə ordayam".

Saat səkkiz olmamış gəldilər. Xörəyi çəkdim, yedik. Bir qədər uşaqlarla deyib-güldü.

Bacısı uşaqları Əlini incitmişdilər. Mustafa zarafata onlardan şikayətlənib mənə dedi:

– Ana can, qızının uşaqları oğlumu vurublar. Daha sizə gəlməyəcəm.

Mən çox narahat olub dedim:

– Özün bilirsən ki, sənin oğlun dinc oturan deyil; bunları vurur. Bu yazıqlar isə heç nə etmirlər.

– Mən sözümü dedim; nəvələrin uşağını vurublar – dedi, yenə çox zarafat edib güldü.

Hyundai-Azera markalı bir avtomobili vardı, onunla çox rahat idi, amma bir gün dedi:

– Daha bundan doymuşam. İstəyirəm ki, kredit götürüm, bunun pulunu da qoyub sizin

yaxınlığınızda balaca bir ev alım, uşaqlar rahat olsunlar.

– Sözmü? Yəni, həqiqətən, daha maşın almayacaqsan?

– Yox, ana can, sənə söz verirəm.

Maşını mənim adımaydı; çünki sənəd işlərinin ardınca getməyə vaxt tapmırdı. Ona dedim:

– Onda maşınını aparıb satacam, çekini sənə verməyəcəm ha! Saxlayacam ki, ev alasan.

Razılaşdıq ki, evi mehr olaraq həyat yoldaşının adına alsın.

Ertəsi gün günortadan sonra maşını götürüb Rəhimlə birlikdə bir müştərinin adına sənədləşdirməyə getdik. Lakin alış-veriş baş tutmadı və evə dönməli olduq. Yolda ona zəng vurub dedim:

– Mustafa, maşınını geri aldım. Getmiş mal geri qayıdanda bərəkətli olar!

– Yaxşı, ana can, eybi yoxdur. Bir müddət gözləyəyəm, görüm Allah nə istəyir, – gülüb dedi.

Bu söhbətimiz bazar ertəsi günü baş tutdu. Mustafa Nətənzə getmişdi, oradan danışdı. Bilirdim ki, çərşənbə günü axşam qayıdacaq. Həmin gün səhər çağı uşaqlara dedim: "Uşaqlar, ürəyimdə həyəcan var, birtəhər olmuşam. İstəyirəm gedib qardaşınızı görüm".

Hər biri dedi ki, istəyirsənsə, biz aparaq. Dedim ki, yox. Böyük bacısı Mərziyənin elmi işi vardı, kiçik bacısı Fatimə də laboratoriyaya gedəcəkdi. Dedim:

– Siz işlərinizlə məşğul olun. Bu gün atanızla gedərəm.

Nədənsə düşünürdüm ki, bu görüşlər son görüşlərdir. Bizə gələndə ona baxırdım, ürəyim həyəcanlanırdı ki, birdən bir hadisə baş versə, nə edərdəm. Sonra özümü danlayıb deyirdim ki, bu nə fikirdir! Heç demə, anası da belə fikirləşirmiş, amma heç birimiz bir-birimizə söyləmirdik. Allah-taala bizi bu hadisəyə hazırlamaq istəyirmiş.¹

Çərşənbə günü, 11 yanvar 2012-ci il, səhər saat 08:12 dəqiqə idi. Mustafanın mobil telefonuna zəng vurdum. Tehrandə olub-olmadığını bilmək istəyirdim. Heç vaxt ondan harada olduğunu soruşmazdım. Zəng vuranda deyirdi ki, şirkətdəyəm. "Şirkət" deyəndə məqsədi Tehran idi.

Zəng vurdum. Dedi ki, şirkətə gedirəm.

– Bu gün səni görə biləcəmmi? İclasın varmı?

Həmişə saati o təyin edərdi. Həmin gün isə dedim ki, saat on birdə gələcəyəm.

– Yaxşı, ana can. Ancaq gəlməzdən öncə mənə zəng vur ki, gözləməli olmayasan, – deyə cavab verdi.

– Yaxşı.

¹ Mustafanın atası Rəhim Əhmədi Rövşenin söylədiklərindən.

İdman dərsinə getdim. İki-üç ay idi çox narahat idim, uşaqlar demişdilər ki, idman çox yaxşı təsir edər.

Ağa Rəhimlə vədələşdik ki, saat 10:45 dəqiqədə gəlib məni apararsın. O, maşını avtoyuyucuya aparacaqdı, ancaq sonra fikrindən dönüb özü küçədə təmizləməyə başlamışdı.

Hadisə təxminən saat 08:19 dəqiqədə baş verdi; yəni Mustafanın telefonuna sonuncu zəng məndən oldu. Telefonunu gətirdilər, burada yoxladıq.

Rəhim saat 10:30 dəqiqədə məni aparmağa gəldi; yəni danışdığımızdan bir qədər tez. Çox gərgin idi. Soruşurdum ki, nə olub; deyirdi ki, gəl, deyəcəyəm.

Beynimə min cür fikir gəlirdi. Düşünmədiyim yeganə hadisə isə bu idi. Elə bilirdim ki, Allah eləməmiş, anama, ya da onun ata-anasına nə isə olub. Çox pərişan idi. Yolda mənə dedi:

– Mustafanın xanımı zəng vurmuşdu. Ağlayırdı. Deyirdi ki, iki məmur zəng vurub, işləri varmış.

– Hə, nə olsun ki?!

Tez Mustafaya zəng vurdum; çağırırdı, amma cavab verən yox idi. Evinə zəng vurdum; mesaj rejimində idi, öz səsi gəlirdi. Rəhim də tez-tez deyirdi: "Niyə zəng vurursan?! Zəng vurmaq lazım deyil, evə gedirik".

Fatiməyə zəng vurdum, o da cavab vermədi. Nəhayət, evə çatdıq.

Mən idmana getməzdən öncə qızım Zəhraya zəng vurub demişdim ki, evə gəlsin, biz Mustafanın yanından gec qayıtsaq, gedib bacısı uşaqlarını məktəbdən gətirsin.

Zəhra gəlmişdi. Amma o qədər ağlamışdı ki, gözləri açılmırdı. Mənə çox çətin idi.

– Zəhra, nə olub? – deyə soruşdum.

– Heç nə, ana, narahat olma. Deyirlər ki, Əllamə Təbatəbai Universitetinin önündə doktor Mustafa Əhmədi Rövşən adlı birinə qarşı terror aktı törədiblər. O, universitetin müəllimi olub, qardaşım olmayıb, səhv edirlər, – deyə cavab verdi.

Ona baxıb dedim:

– Məgər neçə Mustafa Əhmədi Rövşən var, qız? Qardaşın imtahanda iştirak edəndə yalnız onun soyadı Əhmədi Rövşən idi.

Saat on birə az qalırdı, xəbər isə televiziyadan saat onda elan olunmuşdu. Mən o qədər pərişan idim ki, televizoru işə salmırdım. Onun dostlarına zəng vururdum, onlar da zəngimi kəsirdilər. Mən aciz qalır və daha çox çabalayırdım.

Bir dostu zəng vurdu. Soruşdum ki, mühəndisə nə olub?

– Bilmirəm, – deyə cavab verdi.

– Sən Allah, de; de ki, mənim oğlum sağdır.

Kövrək səslə dedi:

– Hacı xanım, inşallah, sağ olar.

Telefonu yerə çırpdım. Yadımdadır, Mustafagilə getmək üçün Rəhimlə birlikdə tələsik bayıra qaçdıq. Liftə doğru gedəndə qonşuların biri ağlaya-ağlaya məni bərk qucaqlayıb dedi: "Yox, Allah eləməsin, heç nə olmayıb!"

Mustafanı hamı sevirdi. Çox ədəb-ərkanlı və mehriban uşaq idi.

Rəhim yolda dayanmadan ağlayırdı. Mən etiraz edib deyirdim: "Əminəm ki, mənim uşağıma heç nə olmayıb".

Daim Allaha and verirdim ki, əgər bu hadisə baş veribsə də, möcüzə olsun və xəbər yalan çıxsın.

Biz çatanda evin qapısı açıq idi. Dostlarının çoxu qarajda dayanmışdı. Saat on ikiyə qalırdı. Yuxarı qalxdım. Ev jurnalistlə doluydu, hamısı da qara köynəkdə.

Fatimə xanımın atası yaxınlaşıb dedi:

– Hacı xanım, əsla narahat olma; Mustafa yaralıdır, gizlədiblər ki, ona zərər toxunmasın.

– Hacı, mən səni düzdən danışan adam bilirəm. Əgər uşağım sağdırsa, bu adamlar burda nə edirlər? – dedim.

İlk bir saatda halım çox pis idi; olduqca pis. Özümlə bacarmırdım. Kiçik bacısı Fatimə Əmir-Kəbir laboratoriyasında idi. Ona demişdilər ki, yaralanıb, o da tələsik gəlmişdi. Danışmaq istəyirdi, səsi çıxmırdı. Yolda mənə zəng vurub ağladığımı bilmişdi. Sonralar mənə dedi: "Ana, mən sənənin

ağladığını eşidəndə əmin oldum ki, qardaşım sağdır. Şübhəm yox idi ki, o, sağ olmasaydı, sən də həyatda olmazdın. Səsinə eşidəndə inandım ki, yaralanıb".

Bu qədər həssaslığım ilə Allah mənə necə kömək etdi, bilmirəm!

Bir-iki saat keçəndən sonra gördüm ki, bacılarının vəziyyəti çox pisdır. Bir anlığa özümü toparlayıb dedim: "Uşaqlar, sizə nə olub? Bunların hamısı sizin səsinizi, görüntünüzü qeyd edirlər. Elə bilirsiniz ki, qardaşınız buna razıdır? O, sizin bu hərəkətinizdən narahat olur".

Hamını sakitləşdirdim, heç kimin səs-küy salmasına, ağlamasına imkan vermədim. Qısaca müsahibə verəndən sonra dedim ki, gedək bizə. Fatimənin atası dedi: "Yox, burda qalırıq; qonşuların birinin evinə də yığışacağıq".

– Hacı ağa, mənim iki evim var. Mənim uşağım rayon uşağıdır, iki rayondan adam gələcək, – dedim.

– Yaxşı, hacı xanım, tək sən ağlama. Sən necə deyirsən, elə də edərik, – deyə həyat yoldaşı cavab verdi.

Mustafanın maşınının açarını dostlarından birinə verib dedim: "Sən tez get, maşını bizim evimizdən buraya gətir, öz qarajında saxla".

Gedib maşını gətirdi. Mən də uşaqları toplayıb öz evimizə apardım.

Qadınların meydan günü

Dəfn günü ağlamırdım. Mən Mustafanı Nətənz nüvə təsisatında qalmağa həvəsləndirmişdim. Allah şahiddir ki, doğru deyirəm. Mən məhz bu Mustafanı istəyirdim, canının qorxusundan işini buraxan qorxaq Mustafanı yox.

Oğluma sevgim o qədərdir ki, indi onu geri almağa imkanım olsa, bir an da gözləmərəm. Lakin bütün bunlarla yanaşı, onun mərd olmasını istəyirəm, möhkəm olmasını sevirəm; onun məqsədini, ağanın tərəfdarı olmasını sevirəm.

Onu işindən çıxmağa heç vaxt həvəsləndirmədim.

Dəfn mərasimində dedim: "Mustafanın qırmızı xətti Böyük Rəhbər idi".

Uşağımın vilayəti-fəqih ardıcılı olmasıyla fəxr edirəm. Heç bir partiya və təşkilat üzvü olmadığına görə də onunla fəxr edirəm.

Mustafanın siyasi mövqelərinə dair bəzi şayiələr eşitmişdim. Buna görə dəfn günündə onun mövqeyini hamıya söyləməyi özümə borc bildim.

Doktor Əliməhəmmədi üçün də şayiə yaymışdılar ki, filan cür olub, filan tərəfdən olub. İsraili haqlı çıxarmaqdan ötrü hər birinə bir söz qoşmuşlar. Bu sözləri söyləyənlər İsrailin adamlarıdır, vəssalam.

Mustafa böyük adam idi. Mən bunu mübaliğəsiz deyirəm, anası olduğuma görə söyləmirəm. Biz bir-

birimizə həm də dost və məsləhətçi idik. O, həqiqətən, böyük insan idi. Bu böyük insana şivən qoparan, saçını yolan, hamını başına toplayan ana lazım deyildi. Mən dəfn günü heç kimin yanında getmirdim, özüm tək-tənha gedirdim. Dediym sözlər də, hiss edirəm ki, məhz Mustafanın sözləri idi; Mustafa istəmiş, mən söyləmişdim. Çünki mən özümdə belə bir güc görmürdüm. Əgər yuxuda Mustafanın başından bir tükün əskildiyini görsəydim, dəli olardım. Əgər cəmi bircə gün onunla telefonla danışmasaydım, qiyamət qopardı, bacıları deyərdilər ki, uşaqlar, anayla mübahisə etməyin, yan-yörəsinə hərlənməyin; bu gün əzizi, birdənəsi ona zəng vurmaıb.

İllər idi ağa Rəhim təkbaşına yürüşə gedirdi. Mənim çox hövsələm olmurdu, getmirdim. Müharibə vaxtı getmişdim. Prezident (Əhmədinejad) atom enerjisindən ötrü xalqın fikrini soruşanda – yadınızda olsa, 11 fevral, yəni inqilabın qələbə günü idi – mən də ağa Rəhimlə yürüşə getdim. Hər ikimiz şüar deyib bu işi dəstəklədik. Mən qəlbimin dərinliyində təsdiqləmişdim, gərək əməldə də sübut edəydim. Nə qədər ki Mustafa vardı, vəzifəm onu həvəsləndirmək idi; indi isə yolunu davam etdirməkdir.

Mustafa gedəndən bəri heç bir yerdə ondan sui-istifadə edilməsinə imkan verməməyə, nəyin

bahasına olursa-olsun, bunun qarşısını almağa çalışmışam. Artıq təxminən hamısı məni tanıyır, bilir ki, Mustafanın özü kimi anasının da xəncəri itidir. Heç kim Mustafanın fikrinə zidd bir şeyi onun adından söyləməyə cürət etmir.

Bu il (2011-ci ildə) Tasua günü bizi Behişt-Zəhra məzarlığına, İslam Respublikası Partiyasının 72 şəhidinin ziyarətinə aparmışdı. Orada mənə dedi: "Ana can, şəhidləri təbəqələrə ayıranlara nifrət edirəm; sırf buna görə ki, biri əsgər olub, biri pasdar, biri komandır. Bütün şəhidlər Allah qarşısında bərabərdirlər. Allah Özü bilir ki, hansı şəhidin dəyəri çoxdur, hansının ki çox deyil".

Şəhid Qaşqayı Mustafanın sürücüsü idi. Yeddi il yollarda birlikdə gedib-gəlmişdilər. Çox yaxın dost idilər.

Bəzən Mustafa zəng vurub ona deyirdi: "Rza, gəlirəm səni götürməyə". Deyirdim ki, sürücü sənsən, yoxsa Rza?

– Çox da fərqi yoxdur, ikimiz də birik, – deyər cavab verirdi.

Dəfn günü fikirləşdim ki, Şəhid Qaşqayı barədə də bir söz demək lazımdır. Odur ki, dedim: "Digər şəhidlər, xüsusən də Şəhid Qaşqayı mənim oğlumdan əskik deyildi və Mustafa şəhidləri bir-birindən ayırmağa nifrət edirdi".

Əminəm ki, o vaxta qədər Mustafanın bəyəndiyi heç bir iş görməmiş olsam da, Rəhbər xəttinin ardıcılı olduğunu bildirməyimlə və Şəhid Qaşqayini tanıtdırmağım ilə onu çox sevindirdim.

Ağa Qaşqayi Mustafanın ardınca gələndə çox vaxt Rəhim onu evə dəvət edir, zorla gətirib süfrəyə oturdurdu. Olduqca əxlaqlı bir gənc idi; dizləri üstə oturub başını aşağı salırdı.

Mustafa da onu çox sevirdi, onun üçün əlindən gələni edirdi.

Şirkətin sürücüləri Mustafanın hesabına işə qəbul edilmişdilər. Bir neçə iclas keçirib haray-həşir saldı, axırda onları qəbul etdirdi. Onların biri də ağa Qaşqayi idi. Mustafa deyirdi ki, bunların haqqı tapdanır.

Son zamanlarda bir dəfə ona demişdi: "Rza, biz birlikdə gəlmişik. Məni hansı vəzifəyə təyin edirlərsə-etsinlər, səndən əl çəkməyəcəm. Gərək həmişə yanımda olasan, sirdaşım olasan".

Mustafa bütün işlərini telefonla görürdü; özü də maşında. O, hər adamın yanında danışa bilməzdi. Şəhid Qaşqayi isə, həqiqətən də, sirdaşıydı.

Bir dəfə Qaşqayi bizim yanımızda telefonla Mustafayla danışır, "canım, hacı can" sözləri dilindən düşmürdü. Onu çox sevirdi.

Mustafanın sürücülüüyü çox yaxşı idi; qorxmadan sürürdü. Bir dəfə Qaşqayiyə dedim: "Sən Allah,

mənim şuluq oğlum səni sürət həddini keçməyə həvəsləndirməsin. Xahiş edirəm, Mustafanın iclası olanda istirahət elə, yolda da yavaş sür. Allah eləməmiş, bunun başından bir tük əskik olsa, bax işinə!"

Mustafa gülüb dedi: "Rza, çox da qorxma, ürəyin nə istəyirsə, elə. Əmin ol ki, ikimiz birlikdə gedəcəyik, sənə heç nə edə bilməyəcək!"

Rza da gülüb dedi: "Hacı xanım, baş üstə. Söz verirəm ki, yavaş sürəcəm".

Hadisə günü ikisi maşındaydı: Mustafa və Rza. Mühafizəçisi yox idi.

Mustafanın silahı vardı, amma həmişə gülüb deyirdi: "Bu oyuncaq heç kimin işinə yaramır, ana can. Terrorçu öldürmək istədiyi adama qarşıdan yaxınlaşmır ki, o da silahdan istifadə edə bilsin".

Buna baxmayaraq, təkid edirdim ki, həmişə üstündə olsun. Deyirdi ki, həmişə üstümdədir, narahat olma.

Xəbəri eşidəndən sonra Mustafagilə gedəndə bir ürəyim Mustafada qalmışdı, biri Rzada. Dedim ki, siz Allah, deyin görüm, Qaşqayi necədir. Dedilər ki, yaşayır, xəstəxanadadır.

Komadaydı. Anası onu görməyə getmişdi. Mustafadan iki-üç saat sonra o da şəhid oldu.

İndi Mustafanın evinə getməyə ürəyimiz gəlmir. Bir-iki dəfə Fatimə ilə getdik. Hər dəfə qapını açanda

görürdüm ki, divanda uzanıb. Çünki hər dəfə gedəndə onu elə görürdüm; o qədər yorğun olurdu ki, divanın üstündə uzanırdı.

İndi heç birimiz o evdə rahatlıq tapmırıq; ümumiyyətlə, gedə bilmirik. Mustafanın şəhadətindən ötən üç ayda xanımıyla uşağı bizimlə qalıblar, bir neçə dəfə paltar və ya başqa bir şey gətirməyə gediblər.

Bir qızılın əyarı

Xüsusi cazibədarlığı vardı. Çox yerə gedəndə hamı ona cəzb olunurdu. Mümkün deyildi ki, onunla bir yerə gedib bir iş görmək istəyək, amma işimiz alınmasın. Çox yerdə gülüb deyirdilər: "Siz ki bu oğlanı özünüzlə gətirmisiz, biz üzünə baxa-baxa "yox" deyə bilmərik".

Birisi üçün bir iş görəndə, bir sövdələşmədə iştirak edəndə ən gözəl şəkildə sonlandırardı. Kimsə ondan bir iş istəsəydi, əlindən gəldiyi qədər kömək edərdi.

Xalqın bütün təbəqələri, müxtəlif cinahlar Mustafa üçün üzüldülər. O, heç kimi özündən uzaqlaşdırmamış, müxtəlif cinahdan olan uşaqları cəlb edib istedadlarından bəhrələnmişdi.

Hegemonluq etməzdi, kimisə fikrindən daşındırmaq lazım olanda çox vaxt zarafatla, gülüşlə, səmimiliklə düz yola gətirərdi.

Qədirbilən adam idi, bizə əliboş gəlməzdi. Elçilik məsələsi həll olunandan sonra mənə bir yaylıq hədiyyə etdi. Ailə qurandan sonra da, işi başından aşmasına baxmayaraq, bəzən zəng vurur, xüsusən vurğulayardı ki, halını soruşmaq üçün zəng vurmuşam.

Sobaya ehtiyacımız olduğunu eşidib tez bizə iki soba gətirdi və dedi: "Biz hara gediriksə, kombi sistemi olur, sobaya ehtiyacımız yoxdur".

Həmin sobalar iki ailənin ehtiyacını təmin etdi.¹

Hərbi təlimini Qüds korpusunda keçmişdi. Xidmətini davam etdirmək üçün onu müdafiə sənayesinə göndərdilər. Orada bir layihə götürmüşdü. O zaman bacımın yoldaşı dedi: "Bir qanun var, çox arıq olan ucaboy uşaqları hərbi xidmətdən azad edir". Mustafaya dedim ki, sən də bu məsələ ilə maraqlan.

Getdi və bu qanun ona da aid edildi. Buna baxmayaraq, müdafiə sənayesinə aid həmin layihəni də davam etdirdi və bu xidmətlərinə görə ona maaş ayırdılar.

Həm hərbi xidmətdən azad edildi, həm sonralar işdə ona kömək edən dostlarla tanış oldu, həm də orada Xarəzmi mükafatına layiq görülən bir məhsul ərsəyə gətirdi.

Maddi məsələləri çox dəqiq hesablayırdı, bu sahədə olduqca diqqətli idi.

Xərci az idi. Olduqca gözütöx adam idi. İki-üç dəst paltarı vardı, həmişə təmiz və ütülü olardı. Təzə-köhnəliyinə çox da əhəmiyyət verməzdi, amma

¹ Süməyyə-sadat Şərifinin söylədiklərindən.

təmiz və səliqəli olmasına ciddi yanaşardı. Dostları deyirdilər ki, Mustafa həmişə ütülüdür!

Kimsə onu incitsəydi, narahatlığı bir an çəkərdi, sonra deyərdi ki, önəmli deyil, yəqin, bu işdə bir xeyir varmış. Dünyanın heç bir şeyi onu dilxor etməzdi.

Orta məktəbdə şagirdlərdən bir neçəsini fizika olimpiadasına apardılar. Mustafa seçilmədiyinə görə narahat oldu, amma büruzə vermədi. Narahatlığını həmişə gizlədərdi.

Gün keçdi, ali məktəbə qəbul imtahanlarının cavabı gəldi. Olimpiadaya gedənlər elə birinci mərhələdən kəsilmişdilər, Mustafa isə çox yüksək balla qəbul olmuşdu.

Nəyin düzgün, nəyin yanlış olduğunu həmişə əməllə sübut etməyə çalışardı, heç vaxt mübahisəyə girməzdi.

Bir dəfə şirkətin işlərini Tehrandə görmək imkanı yaranmışdı, amma Mustafa yenə Nətənz nüvə obyektinə gədirdi. Ondan bunun səbəbini soruşanda belə cavab verdi:

– Mən Nətənzə köçəndən sonra bütün işçilərım Kaşanla Nətənzə köçüb ev tutdular. İndi Tehrandə qala bilərəm, amma onların yenə Kaşandan Tehrana köçüb əziyyət çəkmələri Allaha xoş getməz. Buna görə həftədə üç-dörd gün Nətənzə gedib həftəsonlarını Tehrana qayıtmağı üstün tuturam.

İşçiləri çətinlik çəkməsin deyə bu qədər əziyyətə qatlaşırdı.

Əlirzani az görsə də, ona çox vaxt ayırırdı; parka aparır, bizə gətirirdi. Mən ona deyirdim: "Uşaqdan muğayat ol. Qız uşağı deyil ki, həmişə anasının yanında qalsın. Daha çox səndən nümunə götürür. Çalış, onunla münasibətini qoruyasan".

Adətən, buna əməl edirdi. Birinci və ikinci ildə Əlirza ona çox da alışmadı, amma tanıyandan sonra çox bağlandı; həm uşaq atasına bağlandı, həm də ata uşağına. Əgər uşaq bir qədər qızdırsaydı və ya xəstələnsəydi, Mustafa da xəstələnərdi. Fatimə həmişə şikayətlənib deyirdi: "Hacı xanım, mən bir nəfər yerinə, iki nəfərə baxmalı oluram. Mustafa uşaqdan tez xəstələnir. Bilmirəm sizin oğlunuzla məşğul olum, yoxsa nəvənizlə".

Mustafa Əlirzaya qarşı olduqca həssas idi, tez-tez mənə zəng vurub deyirdi: "Ana can, Əli xəstədir, onu həkimə apar". Gedib göürdüm ki, yüngülvari öskürəyi və azacıq qızdırması var.

İşi olduqca çox idi, ancaq buna baxmayaraq, siyasətdən xəbərsiz qalmırdı.

Dəqiq xatırlayıram, 2005-ci ildə doktor Əhmədiñjad prezidentliyə namizəd olanda onun seçki kampaniyasında çox fəal iştirak edirdi. Maddi vəziyyəti yaxşı deyildi, bir qızıl sikkəsi vardı, satıb pulunu Əhmədiñjadın kiçik posterlərinə

xərcləmişdi. Onun birinci prezidentliyi üçün çox zəhmət çəkdi, amma bəzi səbəblərə görə ikinci dörd il üçün əvvəlki kimi vaxt qoymadı. Laqeyd qalmırdı, amma 2005-ci ildə onda gördüyüm həvəs və fəallığı görmürdüm.

Təqlid müctəhidi Ayətullah Xamenei idi; ağa kimi qəbul edirdisə, Mustafa da ona üstünlük verirdi.

Uranın zənginləşdirilməsi baş tutanda orada çalışan uşaqları ağanın yanına apardılar, Mustafanı isə yox. Sonra onların adlarını ümrə həccə üçün püşkatmaya verdilər, Mustafa yenə də yaddan çıxdı. Çox narahat oldu. Ona dedim ki, oğul, Allah bir yerdə əvəzini verəcək.

Onlar həccə getməmiş bir Allah bəndəsi zəng vurub dedi ki, səni vacib həccə yollayıram.

Mənə dedi ki, ana, gedirəm. Dedim: "Sənə demədim ki, qəm eləmə, Allah üçün gördüyün işin əvəzini Allah verəcək!?"

2008-ci ildə mətbəx işçisi kimi gedib vacib həccini yerinə yetirdi. O qədər işinə rəğmən, birinci karvandan bir həftə öncə gedib axırıncı karvandan üç gün sonra qayıtdı.

Karvan başçısı ağa Müttəqifərd Mustafa ilə çox səmimi idi. Sonrakı illərdə də onu aparmaq istəyirdi, amma Mustafa hər il dostlarından birini göndərirdi; həm işinin çoxluğuna, həm də dostlarının istədiyinə görə.

Həcc günlərində xadimlə ziyarətçinin fərfinə dair bir film hazırladı. Oradakıların hər birinin ziyarətçi və xadim barədə fikirlərini soruşmuş, axırda da demişdi: "Nə yaxşı olar ki, ziyarətçi həm xadim olsun, həm də ziyarətçi!"

Onda Əli bir yaş iki-üç aylıq idi, bəzən çox ağlayırdı. Onu aparıb ətraf xiyabanlarda gəzdirirdim. Arzusuna çatıb Məkkəyə getdiyinə görə sevinirdim. Gündə iki-üç dəfə ona zəng vururdum.

Qurbanlığını burada kəsdik, qonaqlığını öz evimizdə verdik. Dedim ki, kimi istəyirsənsə, dəvət elə.

Onu axırncı dəfə 2009-cu ildə metronun Şərif Universiteti stansiyasında gördüm. Əlirza da yanındaydı. Onu çox öpürdü. Dedim:

– Nə olub? Bu qədər ərköyün eləmə. Elə bilirsən, səndən başqa heç kimin oğlu yoxdur?

– Əlirza mənim dünyamdır. Onun üçün çoxlu arzularım var, – dedi.

Orada mənə yuxusunu danışdı; həzrət Fatimə (ə) ona Əli Əsgər adlı bir oğul hədiyyə etmişdi.

– Bəs nə üçün adını Əlirza qoymusan? – deyə soruşdum?

– Yaxınlarımız belə istədi, – deyə cavab verdi.

Bir neçə aydan sonra zəng vurub övladım olduğuna görə təbrik etdi, zarafata dedi: "Sənin oğlun çirkindir, mənimki göyçəkdir".

Anasının universitetə qəbul olduğunu söylədi. Çox seviniirdi. Ümumilikdə, onun dərsinə çox əhəmiyyətli yanaşırdı. Bir dəfə mənə dedi ki, Ətiyyəylə dərşini davam etdirməsi barədə danışım. Evlənəndən sonra Fatiməyə Ətiyyə deyirdi. Çünki onu evlərində uşaqılıqdan Ətiyyə çağırımışdılar.

Mənə dedi: "De ki, bakalavr mərhələsi ilə qane olmasın. Mən istəyirəm ki, daha da inkişaf eləsin. Evdə qalmaq adamı tənbelləşdirir. Mən də çox vaxt evdə deyiləm, darıxar".

Mən universitetə qəbul olanda da çox sevinib dedi: "Xanım Sadat, çox yaxşı iş görüb imtahanda iştirak elədin".¹

Zər qədrini zərgər bilər

Mustafanın evinə gedən yeganə qonaq Böyük Rəhbər oldu, qalan hər kəsi öz evimizdə qəbul etdik. Mustafanın şəhadətinin üçüncü günündə dedilər ki, Keşikçilər korpusunun Baş komandanı gələcək. Dedim ki, lap yaxşı, buyursun.

Sonra daim bugün-sabah etdilər. Yeddinci gün gəlib çatdı. Biz Çizərdə idik, yeddi mərasimində. Xəbər verdilər ki, qalxın, evinizə gəlin, qonaqlar gəlirlər.

¹ Süməyyə-sadat Şərifinin söylədiklərindən.

Əmin idim ki, gələn adam daha böyük biridir ki, bizi bu şəkildə mərasimdən aparırlar; əmin idim ki, ağanın özüdür.

Bir neçə nəfərlə getdik. Dedim ki, bizim evimizə gedək. Dedilər: "Yox, ora təhlükəsizlik baxımından münasib deyil. Mustafanın öz evinə gəlin".

İçəri girib oturduq. Mobil telefonları topladılar. Orada dedilər ki, Rəhbər gələcək.

Əlirza hey oyan-buyana baxır, tez-tez soruşurdu: "Atamın şəkli niyə burdadır? Niyə bu formadadır?"

Hələ atasının şəhid olduğunu bilmirdi. Biz onu Mustafanın mərasimlərindən heç birinə aparmamışdıq. Anasından tez-tez soruşurdu ki, atam nə vaxt gələcək. Anası onu mənim yanıma göndərdi; dedi ki, get, nənəcandan soruş, mən bilmirəm.

Mən nə qədər fikirləşdimsə, gördüm ki, uşağa yalan olmayan bir söz deyə bilmirəm. Doğrunu da deyə bilmirdim. Dedim ki, atan ezamiyyətə gedib.

– Nə vaxt gələcək? – deyə soruşdu.

– Əli, atanı Allah ezamiyyətə göndərib. Növbəmiz çatanda biz də ezamiyyətə gedəcəyik, amma ata daha ezamiyyətdən qayıtmayacaq, – dedim.

Bir söz demədi. Sonra soruşmağa başladı ki, evimizə kim gələcək.

– Atanın bir dostu gələcək. Ata onu çox sevirdi, – dedim.

O qədər sual verdi ki, axırda ağa gəldi. Uşağı onun yanına aparıb dedim: "Əli çoxdandır sizi gözləyir".

Əli gec isinişən uşaqdır. Bizim qucağımıza da çox gəlmir. Lakin ağanın qucağına atıldı, qolunu boynuna saldı. Ağa məcbur qalıb əsasını yanındakıların birinə verdi, onu qucağına götürdü.

Hiss edirdim ki, Əlinin ağaya yapışması Mustafanın öz istəyi və sevgisi ilə bağlıdır. Heç kimə qaynayıb-qarışmayan uşaq son anlara qədər onun dizlərinin üstündən düşmədi. Ağa Quranların hədiyyə qeydlərini yazmaq istəyəndə düşdü, onda da yenə qayıdıb onu öpdü. Uşaqa gördüyüm həvəs və coşqu təbii bir şey deyildi.

Ağa Mustafadan danışdı, şəhidin məqamının çox uca, alimin qələminin isə şəhid qanından da üstün olduğunu söylədi. O bildirdi ki, şəhid həm də alim olsa, hər iki imtiyaza sahib olar.

Ona dedim:

– Mən özgələr yanında ağlamıram ki, birdən sevinərlər.

– Özgələr gördükləri işlə sevindilər, indi də qələt edib sevinərlər. Ağlamaq ananın haqqıdır. Biz bu haqqı sizdən ala bilmərik. Ürəyiniz nə vaxta istəsə, ağlaya bilərsiniz.

Ağanın Mustafanın şəhadətinə dair qərribə hissləri vardı. Bəyanat verməsindən və evimizə başsağlığına gəlməsindən əlavə, cümə namazındakı xütbəsində

də dedi: "Bu şəhidin şəhadəti bizim ürəyimizi yandırdı".

Mustafa nüvə alimi olan şəhidlərin ən cavanı və inqilabın üçüncü nəsil şəhidlərinin birincilərindəndir. Əlbəttə, Şəhid Rzayinejad da beləydi; Mustafadan iki yaş böyük idi.

Mustafa bizim tək oğlumuz idi. Olduqca emosional olsa da, ərköyün deyildi, özünü bacılarından üstün hesab etmirdi.

Ağa Rəhimlə mənim üçün qız-oğlan fərqi yox idi. Hətta Rəhim qızlara Mustafadan olduqca çox məhəbbət göstərirdi. Lakin tərbiyə məsələsinə çox həssas idik. Məktəbə gedəndən evə qayıdana qədər fikrim onda qalırdı ki, Allah eləməmiş, maşın vurur, bir şey olar.

Həmişə bu həyəcanım vardı; hər yaşda bir cür.

Yataqxanada qaldığı dövəndə o qədər zəng vururdum ki, telefonlarına düşə bilim. Otaqda olmayanda uşaqlar axtarır, harada olsa, tapıb gətirirdilər ki, mənimlə danışıq və mən arxayın olum.

O zaman mobil telefon yox idi; olsa da, bizim yoxumuz idi.

Artıq bütün həyəcanlarım bitib. Daha narahat deyiləm və onu heç kimdən soruşmuram.

Şəhid olduğu televiziya dan elan edilsə də, mən məyus deyildim. Təxminən saat on birdə hamı

bilirdi, buna baxmayaraq, mən yenə dostlarına zəng vururdum ki, görüm ondan xəbərləri var, ya yox. Lakin heç kim cavab vermirdi, zəngimi kəsirdilər.

Həmişə ondan ötrü nigaran idim. Bu nigaranlıq azalıb-artırdı, amma heç vaxt bitmirdi. Səfərə gedəndə evdən çıxandan qayıdıb gələnə qədər dua edir, sədəqə ayırırdım.

Dostlarının biri deyir: "Ona dedim ki, mama uşağı, tez get, indi deyəcəksən ki, anam gəlib, vacib işi var. Bilirəm ki, anan səni görməyə gəlib, vacib işi də yoxdur. Etiraz edib haray-həşir saldı ki, yox, belə deyil. Sonra dedi: "Lap turalım ki, belədir; mən əziziyəm, birdənəsiyəm, nə olsun ki?"

Özü də bununla qürur duyurdu. Çox möhkəm uşaq olsa da, mənim qarşımda gözlədiyim kimi olmağa çalışırdı; mənim üçün ərköynlük edirdi, universitetdən gələndə paltarlarını çıxarırdı ki, mən yuyum.

Uşaqlar deyirlər: "O, çirkli paltarlarını evə aparırdı. Biz bunun səbəbini bilmirdik. Ağa Əkbəri ondan soruşdu ki, Mustafa, niyə paltarlarını çantaya yığıb aparırsan? Dedi: "Anam mənim paltarlarımı yumağı sevir, daha fikirləşmir ki, böyümüşəm və ona ehtiyacım yoxdur".

Yuyandan sonra özü aparıb ütüləyir, səliqəylə asırdı. Mənim bütün hissələrimə cavab verirdi. Gələndə mənimçün ərköynlük edirdi, deyirdi ki,

filan xörəyi sevirəm, gərək bişirəsən. Mən də onun nə istədiyinə bənd idim; dərhal yerinə yetirirdim.

Yaxşı uşaqlarla otaq yoldaşı olmuşdu. Hacı kimya mühəndisi və ruhani oğlu idi; Əkbəri şəhid övladı və elektrik tələbəsi idi; Tövhid ən yüksək bal toplamış on nəfərdən biri idi, elektrik fakültəsində təhsil alırdı.

Yaxşı dostları olduğuna görə bəxti gətirmişdi. Hamısı özü kimi idi.

Ayətullah Xoşvaxtın əxlaq tələbəsi idi.

Uşaqlar deyirlər: "Hacı ağaya demişdi ki, mənə elə bir zikr öyrət, şəhid olum. Hacı ona demişdi: "Sizin vəzifəniz orada (Nətənz obyektində) xidmət etməkdir. Sizin orada çalışmanız imamın zühurunu yaxınlaşdırır".

Mustafa şəhid olandan sonra dostları gedib hacı ağaya dedilər: "Hacı ağa, Mustafaya hansı zikri öyrətdin?" Hacı demişdi: "Daha bəsdir. Yaxşı olar ki, xidmət edəsiniz, zikr öyrənməyə ehtiyac yoxdur!"

Böyük Rəhbərin başsağlığı bəyanatı

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim.

Gənc alim Mustafa Əhmədi Rövşənin şəhadəti elmsevərlərin və İslam Respublikasının inkişafına dair məsuliyyət hiss edənlərin qəlbinə daha bir yara vurdu. Biz hamılıqla bu məzlum, dəyərli və başıuca gəncin ata-anasının, həyat yoldaşının və övladının qəminə şərik oluruq.

Bu, namərdcəsinə bir terror aktıdır. Onu törədənlərin və planlayanların öz çirkin cinayətlərini etiraf etməyə, onun məsuliyyətini qəbul etməyə heç vaxt cəsərləri çatmayacaq.

Bu terror beynəlxalq dövlət terrorizmi şəbəkəsinin, CIA və Mossad təşkilatlarının törətdiyi, ABŞ-ın və sionizmin başçılıq etdiyi beynəlxalq

imperializmin İslam İranının qərarlı, imanlı və inkişafda olan xalqına qarşı mübarizədə dalana dirənməsini göstərən digər cinayətləri kimi bir cinayətdir. Onlar bu çirkin və daşürəkli rəftarlarında da məğlub olacaq, özlərinin mənfur və xəbis məqsədlərinə çatmayacaqlar. Şəhid Mustafa kimi mömin, qeyrətli və bacarıqlı gənclərin iradəsi sayəsində rəvnəqlənmiş sürətli elmi inkişaf və elm zirvələrinin fəthi bu gün hər hansı fərdə bağlı deyil. Bu, sarsılmaz milli iradədən irəli gələn tarixi bir hərəkətdir. Biz imperialist düşürgənin və müstəmləkə sisteminin rəhbərlərinin acığına bu yolu böyük iradə və qüdrətlə davam etdirəcəyik, böyük xalqımızın qibtəediləsi inkişafını paxıl düşmənlərə göstərəcəyik. Əlbəttə, bu cinayəti törədənləri və onun səhnə arxasındakı təşkilatçıları cəzalandırmaqdan da heç zaman əl çəkməyəcəyik.

Bu əzizin şəhadəti münasibətilə onun valideynlərini, həyat yoldaşını, övladını, ölkənin elmi toplumunu, universal elm hərəkətinin bütün sevənlərini təbrik edirəm, onlara başsağlığı verirəm, Allah-taaladan onlara səbir və mətanət və əziz şəhidimizə yüksək axirət dərəcələri diləyirəm. Şəhid Əliməhəmmədinin, Şəhid Şəhriyarinin və Şəhid Rzayinejadın xatirələrini də uca tuturam.

Seyid Əli Xamenei

12 yanvar 2012

Bizim Mustafamız¹

Allah bizim bu əziz şəhidimizin məqamını daha da ucaldıb erkən İslam çağının şəhidləri ilə, Bədr, Ühüd və Kərbəla şəhidləri ilə bir etsin, inşallah!

Sizin övladınızda iki dəyər aydın şəkildə özünü göstərdi. Bunların hər biri ayrı-ayrılıqda qürur amilidir. Biri elm, tədqiqat və çalışdığı mühüm sahəyə yiyələnməsidir... Bu, bir cəhətidir, həm ailəsi və yaxınları, həm də bizim üçün qürur mənbəyidir.

İkinci cəhət isə daha əhəmiyyətlidir. Bu, mənəvi və ilahi cəhətdir. İnsanı şəhadətə hazırlayan da budur. Əlbəttə, onun şəhid olması dünya adamı olan bizlərə, ata-anası və həyat yoldaşı olan, onu sevən

¹ İslam İnqilabının Böyük Rəhbərinin şəhidin evindəki çıxışı: cümə günü, 20 yanvar 2012.

sizlərə acıdır. Çünki zahiri baxımdan itkidir, əldən verməkdir. Bu, şəhadətin qabıq hissəsidir. Onun əsl məğzi isə başqa bir şeydir və çox üstündür. Şəhadətin məğzi budur ki, insan birdən-birə yüksək ilahi dərəcələrə nail olur, məqamı mələklərdən də ucalır. Bizim hamımızın bir neçə ildən sonra daxil olacağımız əsas həyat var. Əsas məsələ o əbədi həyatda məqamın ucalığıdır; yəni dərəcəsi yüksək olsun, diqqət mərkəzində olsun, digərlərinə də faydası toxunsun: "O gün mömin kişi və qadınların nurunun onların önlərindən və sağ tərəflərindən saçdığını görəcəksən".¹ Qiyamətin zülmət qaranlığında sizin övladınız da daxil olmaqla yaxşı bəndələr hərəkət edəndə ətraflarını işıqlandıracaqlar. Həmin gün münafıqlar deyəcəklər ki, işığınızdan bizə də verin. Bunlar isə cavabında deyəcəklər: "Geriyə qayıdıb işıq axtarın".² Gedin arxanızdakı dünya həyatınıza baxın; bu işığı orada əldə etməli idiniz. Sizin gəncinizin və bütün şəhidlərin ikinci cəhəti budur.

Bunlar Allah yolunda, İslamın inkişafı naminə şəhid oldular. Mövzu təkcə bu deyil ki, biz elmi baxımdan dünyadan geri qalmayaq. Bu var, amma bundan başqa, daha mühüm bir şey də var. O da budur ki, biz elmi inkişafımızla İslamın başını

¹ Hədid, 12

² Hədid, 13

ucaldırıq. İncilabın əvvəlindən bizim əleyhimizə güclü hücumlardan biri bu olub ki, bir ölkədə İslam inqilabı baş tutsa və insanlar dindar olsalar, orada elm və sivilizasiya yolu bağlanacaqdır. Bizi əvvəldən bunda ittiham etmişlər. Əvvəllərdə də bizim bu ittihamı rədd etmək imkanımız yox idi.

İlk dövəmdə, səksəninci illərdə bizim gənclərimizin hünəri cihad və iman idi. Bəli, dünya qəbul etdi, dedi ki, düzdür, imanları yaxşıdır, amma elm və sivilizasiya inkişafı mümkün deyil.

Bu gənclər həmin iddianı puça çıxardılar; həm bu şəhid, həm öncəki üç şəhid. Bu gənclər elm meydanlarını ələ keçirdilər, orada yeni söz ortaya qoydular, mütərəqqi kimliklərini və üstün istedadlarını göstərdilər. Bunlar İslam Respublikası quruluşunun başını ucaldılar. Bunların dəyərinin ikinci cəhəti budur və məhz buna görə Allah şəhidlik nəşib edib məqamlarını ucaldı...

Sizin üçün də şəhid əldən getməyib. O, banka yatırılmış pul kimidir. Pul evdə deyil, amma var. Bu, itən və ya oğurlanan pul kimi deyil. Sizin şəhidiniz yanınızda, evinizdə deyil, onu görmürsünüz, amma var və haradasa işinizə yarayacaq, insanın ən yoxsul olduğu bir gündə sizə kömək edəcək. Allah sizə səbir versin!

Mübarizə yolu açıqdır; xidmət yolu açıqdır. Hər kəs hər bir yerdə xidmət edə bilər və xidmət səmimi olduqda Allah mükafatını ən yaxşılara bu şəkildə

verir. Mən eşitdim ki, Şəhid Mustafadan sonra Şərif Universitetinin və digər yerlərin tələbələri məktub yazıb xahiş etmişlər ki, ixtisaslarını dəyişdirib onları bu sahəyə göndərsinlər. Bu, bərəkətdir; həm həyatı bərəkətli oldu, həm şəhid kimi dünyadan köçməsi bərəkətli oldu.

Sizin Mustafanız

Şəhid Əhmədi Rövşənin ailəsinin Böyük Rəhbərə məktubu

"Möminlər içərisində elələri də vardır ki, Allaha etdikləri əhdə sadıq olarlar. Onlardan kimisi (bu yolda) şəhid olmuşdur, kimisi də gözləyir. Onlar (verdikləri sözü) əsla dəyişməzlər!"

Həzrət Ayətullah İmam Xamenei həzrətlərinə
Salam

Düzgün vilayət yolunun əsgəri, İslam İranının gənc alimi olan sizin Mustafanızın şəhadəti ilə bağlı məhəbbət dolu və maarifləndirici bəyanatınız onun ailəsinə və yaxınlarına böyük təsəlli olmuşdur.

Şübhə etmədən inanırıq ki, həzrət imamın yadigarı olan İslam inqilabının bərəkətli ağacı İmam

Hüseyn (ə) məktəbini rəhbər tutaraq özünün ölməz övladlarından birini də əziz İslama təqdim etmişdir.

Yeganə fəxrini vilayət sayəsində heç bir cərəyan və təmayülə bağlı olmadan elm cəbhələrində öz vəzifəsinə əməl etməkdə görən Şəhid Mustafamız ABŞ-ın və qlobal sionizmin başçılıq etdiyi beynəlxalq imperializmin əlaltıları vasitəsilə öz köhnə arzusuna – böyük şəhadət məqamına nail oldu. Lakin zəbun düşmənlər və dövrün yezidləri bilsinlər ki, Mustafanı şəhid etməklə bu ailənin ağzından "gözəllikdən başqa bir şey görmədim" cümləsindən və şərəfətli İran xalqından "ey Hüseynin intiqamını alanlar" fəryadından başqa bir şey eşitməyəcəklər.

İslam İranının başıuca xalqının daxili və xarici düşmənləri bilsinlər ki, əziz Mustafanın qanının hər damlası bütün İslam torpaqlarında minlərlə qeyrətli və şəhadətsevər gənc yetişdirəcək və onlar imperialist düşərgənin rahatlığını əlindən alacaqlar. "Biz hər hansı bir ayəni ləğv edirik və ya unuttururuqsa, ondan daha yaxşısını, yaxud ona bənzərini gətiririk".

Ey Rəhbər! Biz öz beyətimizi övladımızın qanıyla imzaladıq. Sizdən Allah-taala və dövrün imamı yanında əziz İslam məktəbinin ucalığı yolunda bir an da dayanmadığımızı dair şəhadət vermənizi istəyirik və sonda bildiririk: "Ey Rəbbimiz! Bu az (qurbanı) bizdən qəbul elə!"

Şəhid Mustafa Əhmədi Rövşənin ailəsi

Livan Hizbullahının bəyanatı

Hizbullah təşkilatı İranın nüvə alimlərindən daha birinə qarşı terror aktını qınayaraq bildirdi:

"Bu cinayət İranın nüvə inkişafına mane olmayacaq.

Terrorizm İranın elmi inkişaf yoluna daş diyirlətmək məqsədi ilə nüvə sahəsində çalışan iranlı alimlərdən daha birini hədəf seçmişdir.

Tehranda Şəhid Mustafa Əhmədi Rövşənə qarşı sui-qəsd sözün əsl mənasında bir terror aktıdır. Düşmən İranın elmi müstəqilliyinə mane olmaqdan ötrü onun elmi inkişafında mühüm rol oynayan alimləri hədəf seçmişdir.

Bu cinayət Qərbin İranın dinc fəaliyyətləri əleyhinə əks-təbliğatının gücləndiyi bir zamanda baş vermişdir".

Sənin adınla, ey mənim Rəbbim!

İlahi! Bizə Öz yolunda və mövlamız
Sahibəzzamanın yanında şəhadət nəsib elə!

İlahi! Bizi hüseynci yaratdın, hüseynci də yaşat!

İlahi! Hüseyin ibn Əlinin, onun ana-atasının
hörmətinə, bizi hüseynci olduğumuz halda şəhadətə
qovuşdur! Amin!

Mustafa Əhmədi Rövşən

Şəhidin atası

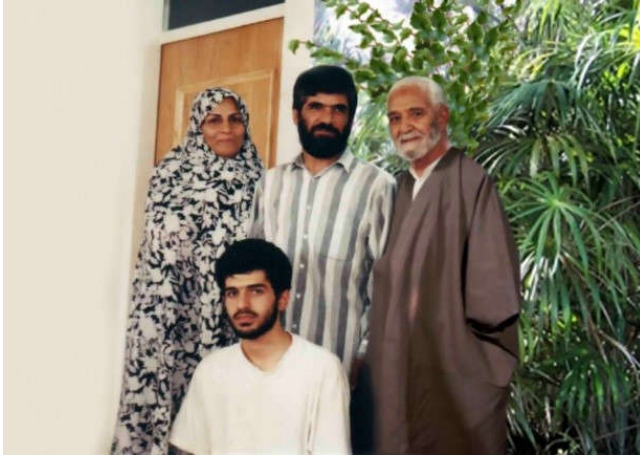
Şəhidin anası

Şəhidin evində müsahibə görüşləri

Mustafanın uşaqlığından onun Əlirzasının
uşaqlığına qədər

Mustafa ata və anasının kölgəsi altında

Ana və bacıların dirəyi

Şərif Texnologiya Universiteti

Şəhadət maşını

Nətənz nüvə obyektı

Tələbə yataqxanası

Mustafanın həyat və səngər yoldaşı

Onu çox öpüb deyirdi: "Əlirza mənim dünyamdır. Onun üçün çoxlu arzularım var".

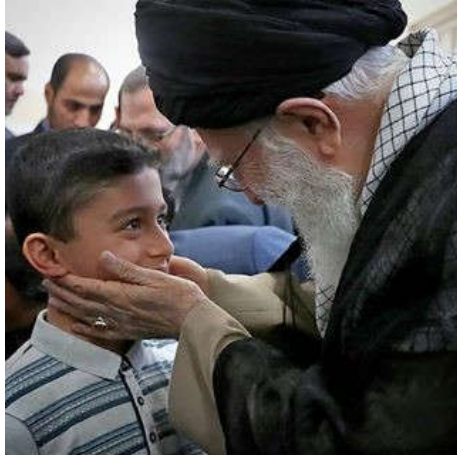
13 yanvar 2012-ci ildə Tehrandə ehtişamlı dəfni
Əmisi M6hss6n Əhmədi R6vşən şəhid olanda Mustafa 6ox
balaca idi, amma sonralar onun qəhrəmanına 6evrildi. O,
əmisinin şəhid olmasıyla fəxr edirdi.

Ümmət atası şəhidin evində

Əlirza dörd yaşında

Əlirza on yaşında

Atanın yolu davam edir...

Biz hamımız Əhmədi Rövşənik...

Mündəricat

Ön söz.....	5
Mustafa kimdir?.....	5
Şirin uşaqlığının acı zəhəri.....	8
Mən Mustafanın anasıyam.....	13
Məscid uşağı.....	23
Aşura ziyarətnaməsi	25
Qəbul imtahanı	28
Köməkçi	32
Rayon uşağı.....	34
Güclü sanksiyalar, daha güclü Mustafa.....	38
Həyat yoldaşım mənim səngər yoldaşımdır ..	42
Nüvə səngəri	53
Mən Mustafanı mərd istəyirdim	62
Qadınların meydan günü.....	73
Bir qızılın əyarı.....	79
Zər qədrini zərgər bilər.....	85
Böyük Rəhbərin başsağlığı bəyanatı.....	91
Bizim Mustafamız	93
Sizin Mustafanız	97
Livan Hizbullahının bəyanatı.....	99
Sənin adınla, ey mənim Rəbbim!.....	100